

Bærekraftige Sysendalen

Et kunnskapsgrunnlag for fremtidig
utvikling av hyttenæringen



Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver:	Eidfjord kommune
Tittel på rapport:	Bærekraftige Sysendalen, Et kunnskapsgrunnlag for hyttebygging i Sysendalen i Eidfjord kommune
Oppdragsnavn:	Kunnskapsgrunnlag for hyttebygging i Sysendalen i Eidfjord kommune
Oppdragsnummer:	646695-01
Utarbeidet av:	Sigurd Oland Nedrelid, Marie Sannæss Hoelseth, Daniela Orge Fuentes, Andrea Arntzen Nistad, Heiko Liebel, Per Gerhard Ihlen og Steinar Onarheim.
Oppdragsleder:	Sigurd Oland Nedrelid
Tilgjengelighet:	Åpen

Kort sammendrag

Hyttebygging og hytteturisme har positive og negative sider for bærekraft, sett fra et sosialt, økonomisk og miljømessig perspektiv. De største negative effektene for miljøet oppstår i byggefasen. Byggefasen estimeres samtidig å gi store økonomiske ringvirkninger for den lokale og regionale økonomien. Ringvirkningene fra bygging er imidlertid relativt kortvarige. Å satse på å maksimere det økonomiske potensialet, uten å være for avhengig av kontinuerlig nybygging, framstår derfor som en mulig strategisk satsing. Det kan involvere å satse på et variert næringsliv, med service, handel og opplevelsesbasert næring. Det vil også skape synergier med øvrig reiselivsnæring, og bygge opp Sysendalen og Eidfjord som en destinasjon. Det vil også bidra til å imøtekomme lokalbefolkningens ønsker om en variert næringsstruktur, flere typer arbeidsplasser, flere møteplasser, og et bredere handels- og tjenestetilbud. Det framstår viktig å styrke relasjoner og etablere gode og positive nettverk for samarbeid mellom kommune, næringsliv, grunneier, foreningsliv, lokalbefolkning og hytteeiere.

01	11. jul. 2025	Rapport	SON	SO
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

Forord

Denne rapporten utgjør et kunnskapsgrunnlag for sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig hytteutvikling i Sysendalen i Eidfjord kommune. Kunnskapsgrunnlaget er utarbeidet av Asplan Viak på oppdrag for Eidfjord kommune. Oppdragsleder har vært Sigurd Oland Nedrelid, med Steinar Onarheim på kvalitetskontroll. Sigurd og Marie Sannæss Hoelseth har vært ansvarlig for sosial bærekraft, og Daniela O. Fuentes har hatt ansvar for økonomisk bærekraft. Steinar Onarheim og Andrea Arntzen Nistad har jobbet med klima og mobilitet, mens Heiko Liebel har hatt ansvar for natur.

Oslo, 20.08.2025

Sigurd Oland Nedrelid

Oppdragsleder

Steinar Onarheim

Kvalitetssikrer

Innholdsfortegnelse

Dokumentinformasjon	1
Kort sammendrag	1
Forord	2
Innholdsfortegnelse	3
1. Begrepsavklaring	6
2. Bakgrunn	7
2.1. Om Eidfjord kommune	7
2.2. Hytteturismen i Norge	9
2.3. Hytteturismen i Eidfjord	10
3. Metodologi	12
3.1. Problemstillinger	12
3.2. Metoder	12
4. Miljømessig bærekraft	14
4.1. Klimagassutslipp	14
4.2. Natur	17
4.2.1. Vegetasjon og flora	17
4.2.2. Arter	20
4.2.3. Hyttebyggingens konsekvenser for natur	25
5. Sosial bærekraft	29
5.1. Hva menes med sosialt bærekraftige lokalsamfunn?	29
5.2. Opplevelser av Eidfjord som sted	30

5.3. Sosial infrastruktur	32
5.3.1. Møteplasser mellom hytteeiere og lokalbefolkning	32
5.3.2. Sesongbasert sosial aktivitet	33
5.4. Ja til hytteturisme, usikre på videre hyttebygging	34
5.4.1. Effekter av hytteturismen i Eidfjord kommune	35
5.4.2. Mer hyttebygging i Sysendalen	39
5.5. Potensial for mer fellesskap og bedre samarbeid	41
5.5.1. Kulturell integrering	41
5.5.2. Manglende tillit mellom kommune og grunneiere	42
5.6. Bidrar til tro på arbeidsmarkedet, og usikkerhet om helsehjelp	43
6. Økonomisk bærekraft	45
6.1. Hytteturismens effekter for administrasjonen	45
6.2. Dagens sysselsetting i Eidfjord kommune	46
6.3. Hyttenæringen gir økonomiske effekter lokalt og regionalt	49
6.4. Hytteturismens økonomiske effekter i Eidfjord	49
6.4.1. Hyttebygging gir sterk, men kortvarig økonomisk oppsving	50
6.4.2. Hyttenæringens driftsfase gir økonomisk bærekraft over tid	51
6.5. Betydningen av handel og tjenester sosialt og økonomisk	52
6.5.1. Diversifisering av arbeidsmarkedet	53
7. Oppsummering: Viktigste funn	56
7.1. Klimagassutslipp og natur	56
7.2. Samarbeid, møteplasser og tilbud	57
7.3. Maksimere driftsfasen og mer variert tjeneste- og handelstilbud	58
8. anbefalinger	59
8.1. Redusere klimagassutslipp	59
8.2. Sikre langvarig økonomisk bærekraft	59
8.3. Ta vare på og gjenoppbygge naturen	60
8.4. Skape brobyggende sosial kapital	61

9. Vedlegg 1: Datainnsamling	62
9.1. Innbyggerundersøkelsen	63
9.2. Næringsundersøkelsen	65
9.3. Eksisterende naturdokumentasjon	66
9.4. Samfunnsøkonomisk analyse	67
9.5. Klimagassberegninger	68
10. Vedlegg 2: Anbefalinger for naturmangfold	70
10.1. Mer kunnskap om arealer på fjellet, og utarbeidelse av naturregnskap	70
10.2. Kalkrike områder i fjellet	71
10.3. Fugler	72
10.4. Moser og snøleier	73
10.5. Øke bevissthet	74
11. Litteraturliste	76

1. Begrepsavklaring

Hytte og fritidsbolig omtales om hverandre. En fritidsbolig er en bygning som primært brukes til rekreasjon og fritidsaktiviteter, og som ikke er eierens primære bolig. Vi benytter primært ordet hytte, fordi det er et mer utbredt ord i dagligtalen, og de fleste omtaler fritidsboligene i Sysendalen for hytter.

Indirekte virkninger omfatter aktivitetene fra andre virksomheter (underleverandører), som leverer varer eller tjenester til aktørene som inngår i de direkte virkningene. Eksempelvis vil de som bygger hytter ha behov for materialer og verktøy, som kjøpes av underleverandører, som igjen kjøper varer og tjenester. De indirekte virkningene blir stadig mindre og til slutt neglisjerbare utover i verdikjeden.

Konsumeffektene er effektene av at de sysselsatte i virksomhetene som inngår i de direkte og indirekte virkningene får lønn, som blir brukt på forbruk av varer og tjenester. Det at inntekten brukes til å handle fra ulike virksomheter i økonomien er det som skaper ringvirkninger, som skaper verdier og gir grobunn for sysselsetting.

Oppholdsprinsippet i hyttekommuner betyr at kommunen der en person oppholder seg, enten fast eller midlertidig, har ansvaret for å tilby nødvendige helse- og omsorgstjenester. Dette gjelder også for hytteeiere og ferierende som trenger helsehjelp i hyttekommunen.

Selvkostprinsippet innebærer at gebyrene ikke skal overstige kommunens nødvendige kostnader. Det inkluderer eksempelvis vann- og avløpstjenester og byggesaksbehandling.

2. Bakgrunn

Formålet med denne rapporten er å gi et kunnskapsgrunnlag, som gjør det mulig å realisere en sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig hytteturisme i Sysendalen i Eidfjord kommune. Rapporten peker i liten grad ut svar og løsninger, men skal sørge for at myndighetenes beslutninger blir mest mulig velinformerte.

I rapporten «Grønt hytteliv» (Asplan Viak, 2023)¹ er Sysendalen definert som et eget hytteområde. I dette området inngår blant annet Fosslø, Garen og Maurset, se figuren under.

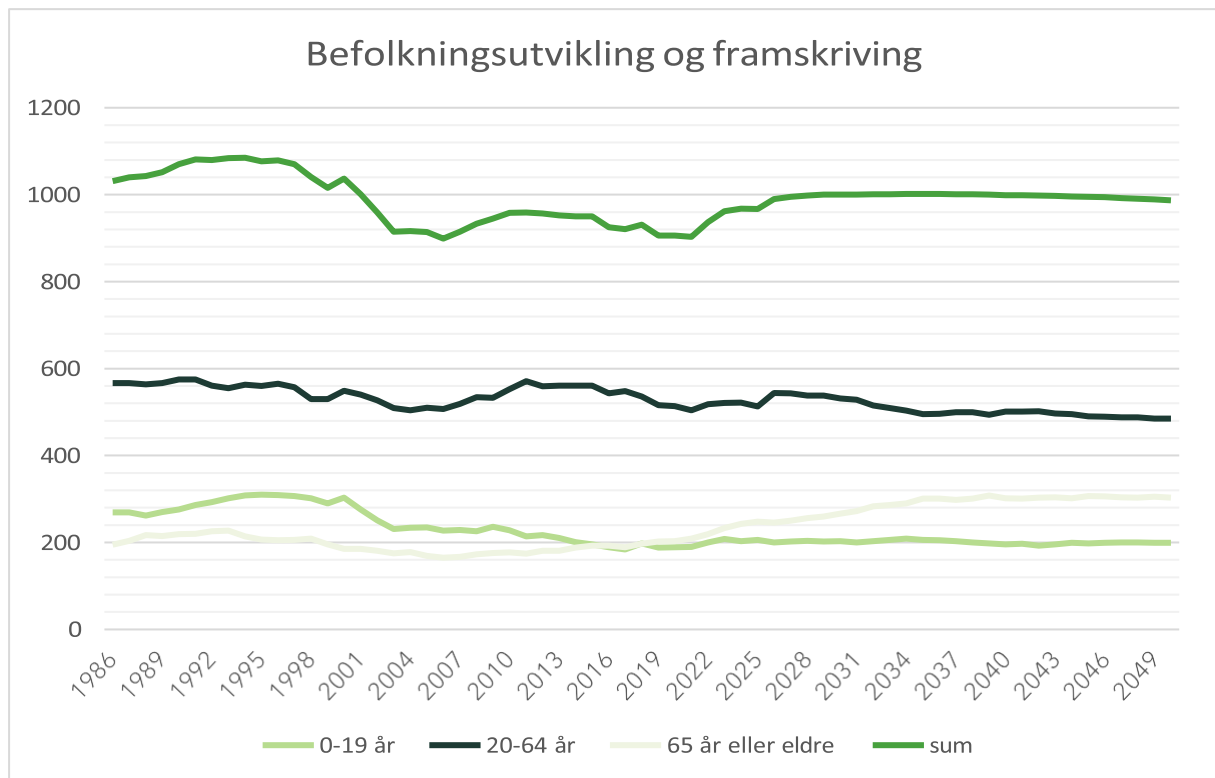


Figur 2-1: Avgrensing av det området som er definert som Sysendalen hytteområde i rapporten Grønt hytteliv. Kilde: Asplan Viak, 2023.

2.1. Om Eidfjord kommune

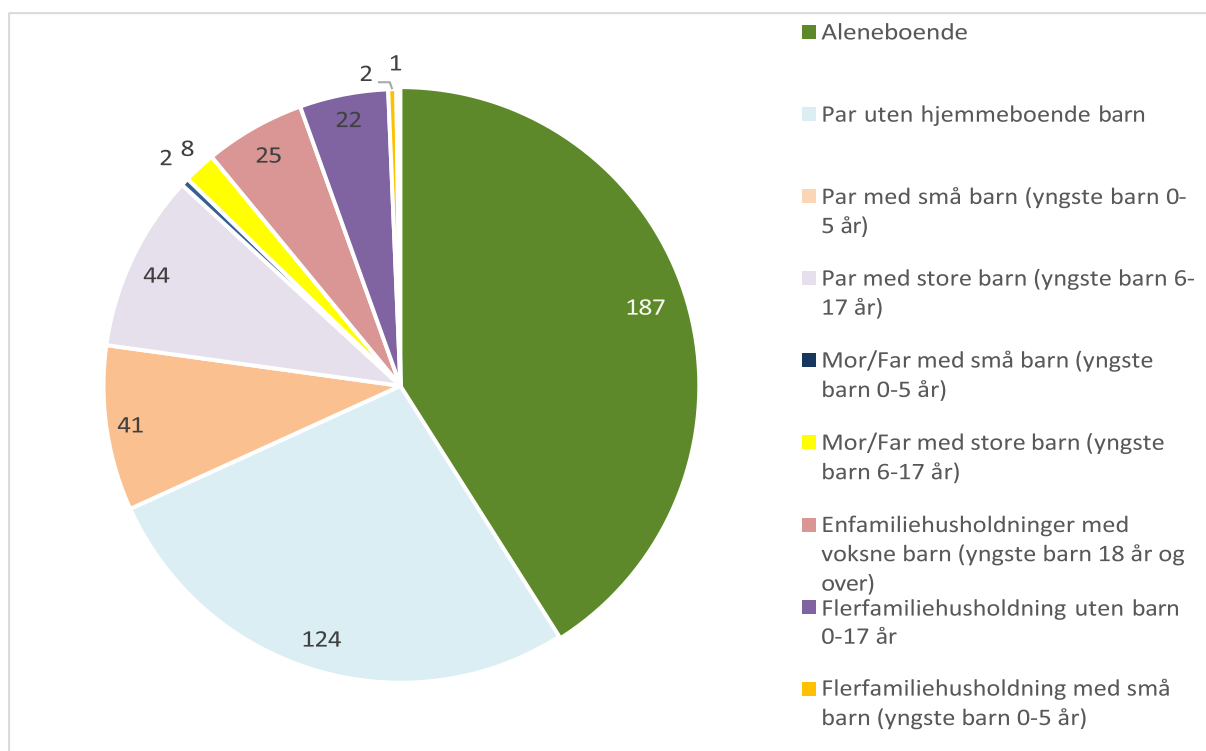
Eidfjord ligger i den indre delen av Hardanger i Vestland fylke. Innbyggertallet er på 967 per 2025 (SSB, 2025d) og er blant de kommunene i Vestland med lavest befolkningstall. Fram mot år 2050 ventes ikke kommunen å vokse nevneverdig. Kommunen vil få den samme demografiske endringen som venter landet for øvrig: flere eldre.

^{1 2} Grønt hytteliv. Klimagassutslipp knyttet til bygging og bruk av fritidsboliger i Kvam, Voss og Eidfjord kommuner. Asplan Viak, 2023 for Bergen kommune.



Figur 2-2: Befolkningsutvikling og framskriving fra 2026. Kilde SSB (2025d). Egen bearbeiding

De fleste av lokalbefolkningen i Eidfjord bor alene, som utgjør hele 187 personer, etterfulgt av 124 par uten hjemmeboende barn. Dette kan forstås i sammenheng med en økende eldre befolkning i kommunen. Ulike variasjoner av barnefamilier utgjør 142 husholdninger i kommunen.



Figur 2-3: Typer av husholdninger i kommunen. Kilde SSB (2025d). Egen bearbeiding

Tross lavt folketall har kommunen relativt stor geografisk utstrekning og betydelig turisttrafikk. Eidfjord er besøkt av både norske turister, da gjerne som hytteturister, men også fra turister som kommer med cruisebåt. Eidfjord har en sterk tilknytning til naturen, med både Hardangervidda og Vøringsfossen som trekkplastre.

Eidfjord kommune står overfor utfordringer som økning av andel eldre, kombinert med færre i yrkesaktiv alder, og mangel på helårsarbeidsplasser. Arbeidsledigheten i Eidfjord er noe høyere enn landsgjennomsnittet, mens andel unge utenfor arbeid, utdanning og opplæring på 6,5 prosent er noe lavere enn snittet for landet og Vestland (Folkehelseoversikt Eidfjord kommune, 2024-2028).

2.2. Hytteturismen i Norge

Hytteturismen er en viktig del av norsk reiseliv. Antallet fritidsbygg, forstått enten som frittstående hytter eller leilighetsbygg, har økt jevnt de siste årene. Årene 2021 og 2022 var hytteutbyggingen på topp; trolig som en konsekvens av pandemien. I 2023 og 2024 er utbyggingen redusert til nivåer under de vi så før pandemien (SSB, 2025a). SSB har ikke tall på hvor mange eierseksjoner det er i hvert fritidsbygg. SSB anslår dog at det

er klart flest hytter totalt, selv om mange nye fritidsbygg inneholder flere enheter. (SSB, 2025a). Per 2025 er det registrert 451 181 hytter og andre fritidsbygg i Norge.

Mange fylker, blant annet Buskerud, Innlandet og Vestland, har de siste tiårene bygget ut store hyttefelt og mange har klart å få betydelige økonomiske gevinster av hytteturismen. De senere år har flere aktører satt spørsmålstegn ved om storstilt satsting på hytteturisme er et ensidig gode for vertskommuner. Fokus har vært på de miljø- og klimamessige konsekvensene av utbygging av hyttefelt, med alt det innebærer av nedbygging av natur, samt andre negative konsekvenser for klima.

Det er også stilt spørsmålstegn ved hvor mye de lokale og regionale økonomiene egentlig vinner på hytteturismen. I de store hyttekommunene som Hemsedal og Trysil har hytteturismen bidratt til å skape vekst i den lokale og regionale økonomien, men realiteten er ikke lik for mindre kommuner, som ikke har klart å bruke hytteturismen til å skape like mye vekst lokalt.

Andre problemstillinger som også har vært på dagsordenen er knyttet til hvilke konsekvenser hytteturismen har for kommunale budsjett. Økt tilstedeværelse og mobilitet skaper press på den lokale infrastrukturen. Ikke bare på veinett, men også på vann- og avløp. Oppholdsprinsippet² kan også medføre belastning på lokale helsetjenester.

2.3. Hytteturismen i Eidfjord

Eidfjord kommune har tradisjonelt sett vært et område for fjellturisme og friluftsliv. Utbyggingen av fritidsboliger startet rundt 1970-tallet. Det har vært en jevn økning i antall fritidsboliger i Eidfjord de siste 20 årene. Per 2025 er det 1322 hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg i kommunen, nesten dobbelt så mange det var i kommunen i 2006³. En betydelig andel av hyttefeltene er lokalisert i Sysendalen nær fjellet og i randsonen av Hardangervidda nasjonalpark.

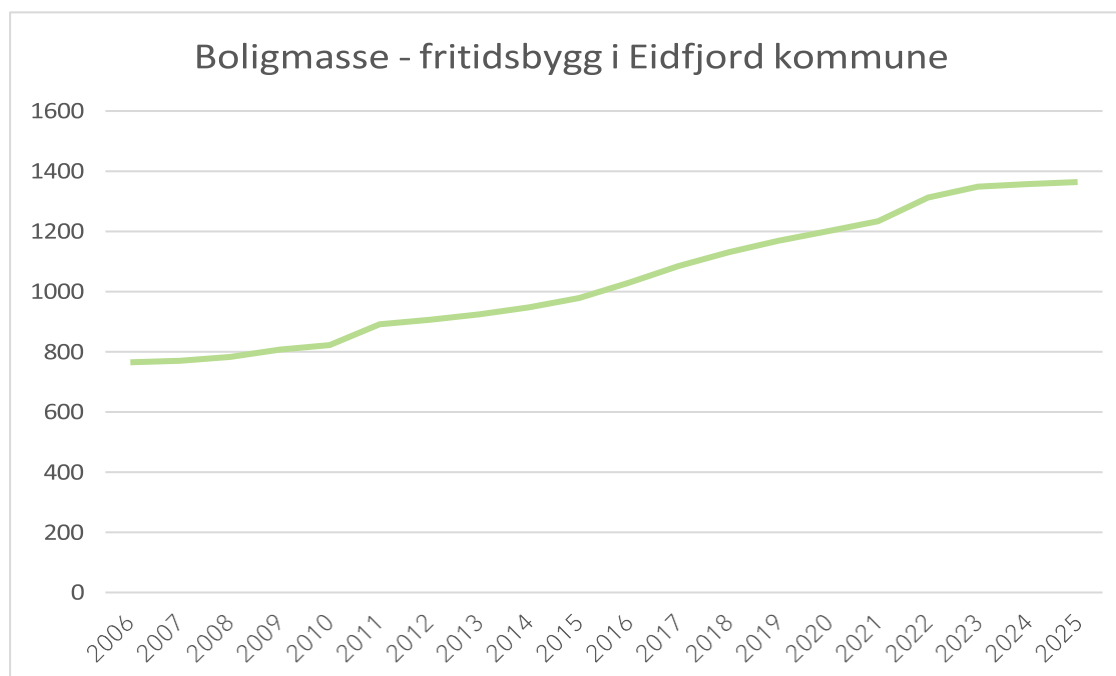
I henhold til *Grønt hytteliv*-rapporten (Asplan Viak 2023) er det 1039 fritidsboliger i Sysendalen, med gjennomsnittlig bruksareal på 89 m², og gjennomsnittlig tomteareal på 1,2 mål. Over 40 prosent av fritidsboligene er bygd etter 2010. I hele Eidfjord kommune er

² De som oppholder seg i en kommune skal tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester, jf. Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 (Helse- og omsorgsdepartementet, 2025)

³ Økningen er i all hovedsak knyttet til kategorien «Hytter, sommerhus og lignende fritidsbygg» og i liten grad til kategorien «Helårsboliger og våningshus benyttet som fritidsbolig» (SSB, 2025b)

det regulert nesten et tilsvarende antall nye fritidsboliger som eksisterende fritidsboliger i dag. Prosjektet Eidfjord resort i Sysendalen står for cirka 700 av de 1202 nye regulerte enhetene.

Ifølge spørreundersøkelsen om hyttebruk fra 2023 blir hyttene i Sysendalen brukt litt over 80 døgn i året, og gjennomsnittlig reiseavstand fra hytteeierens bosted til Sysendalen er cirka 160 km, om lag avstanden til Bergen. Det gjort estimer av areal og arealtyper før hyttebygging. Estimaten indikerer at om lag 50 prosent var skog, 40 prosent var beite og mark, 8 prosent myr og cirka 2 prosent dyrket mark. Til sammen er hyttene estimert å ha medført endring av et areal på cirka 250 000 m².



Figur 2- 4: Boligmasse av fritidsbygg i Eidfjord kommune i perioden 2006-2025. Kilde: SSB (2025b)

3. Metodologi

Her beskrives hvilke problemstillinger som er undersøkt, og hvilke metoder som er brukt. Se vedlegg 1 for mer informasjon.

3.1. Problemstillinger

Sosial bærekraft	Økonomisk bærekraft	Miljømessig bærekraft
Hvilke konsekvenser har hytteturismen i Sysendalen for befolkningens opplevelse av identitet, aktivitet og tilgang til tjenester og rekreasjonsverdier?	Hvilke økonomiske ringvirkninger har hytteturismen i Sysendalen for private og offentlige arbeidsplasser i Eidfjord kommune?	Hvilke konsekvenser har hytteturisme i Sysendalen for natur og klimagassutslipp?
Foreligger det rutiner og prosesser for samarbeid og medvirkning, slik at interessenters synspunkter hensyntas ved viktige beslutninger?	Hva er en økonomisk bærekraftig og langsiktig hyttenæring?	Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om hytteutbyggingens miljøkonsekvenser?
Hvilke holdninger til hyttebygging og miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft finner vi hos viktige interessenter?		

3.2. Metoder

Miljømessig bærekraft

Underlaget for klimagassutslipp er rapporten «Grønt hytteliv»⁴. Til den rapporten ble det beregnet klimagassutslipp fra bygging og bruk av eksisterende og fremtidig regulerte

⁴ Grønt hytteliv. Klimagassutslipp knyttet til bygging og bruk av fritidsboliger i Kvam, Voss og Eidfjord kommuner. Asplan Viak, 2023 for Bergen kommune.

fritidsboliger⁵ i Eidfjord kommune. Kartleggingen av dagens fritidsboliger og deres egenskaper ble gjort ved bruk av matrikkeldata og GIS-verktøy. Bruken av eksisterende hytter ble kartlagt ved en digital spørreundersøkelse. Regulerte hytter i kommunen ble kartlagt av planavdelingen i kommunen basert på reguleringsplaner. For å vurdere eksisterende kunnskapsgrunnlag for naturmangfold, ble litteratur om naturmangfold og databaser gjennomgått og oppsummert (Artskart, Naturbase, Økologiske grunnkart).

Sosial bærekraft

Underlaget for dataene er i hovedsak ny innsamlet data. Første steg var å gjennomføre *dokumentanalyse* for å avdekke kunnskap om alle bærekraftsaspekter. Videre ble det gjennomført en *interessentkartlegging*, for å identifisere og kartlegge interessenter ved hytteturismen i Sysendalen. Vi har gjennomført en rekke kvalitative semistrukturerte *dybdeintervjuer*⁶ som går i dybden av temaer. Totalt har vi intervjuet om lag 30 personer. Det er også gjennomført to spørreundersøkelser⁷. En til innbyggere (lokal befolkning og hytteeiere), primært rettet mot sosial bærekraft med 483 respondenter. Og en til næringslivet, primært data til den samfunnsøkonomiske analysen, med 18 respondenter.

Økonomisk bærekraft

Datagrunnlaget er innhentet vinteren og våren 2025 i samband med undersøkelsene beskrevet under sosial bærekraft, samt annen tilgjengelig informasjon som eksempelvis registerdata og andre rapporter og analyser. Analysen ser i hovedsak på hvordan hytteturismen påvirker den lokale og regionale økonomien gjennom sysselsetting i ulike bransjer som leverer varer og tjenester til hytteutbygging, hytteturismen og reiselivsnæringa generelt. Datagrunnlaget setter begrensninger for detaljnivået, og derfor er det ikke beregnet sysselsettingsvirkninger med datamodeller.

⁵ Fritidsbolig eller fritidseiendom er en bolig man ikke har som fast bopel, men brukes i rekreasjonsøyemed.

⁶ Intervjuguider kan sendes på forespørsel.

⁷ Spørreundersøkelsene ligger vedlagt.

4. Miljømessig bærekraft

Her presenteres funn om miljømessig bærekraft knyttet til natur, klimagassutslipp og holdninger. Følgende problemstillinger er søkt besvart:

Hvilke konsekvenser har hytteturisme i Sysendalen for natur og klimagassutslipp?

Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om hytteutbyggingens miljøkonsekvenser?

Hvilke holdninger til hyttebygging og miljø fins hos viktige interessenter?

4.1. Klimagassutslipp

Datainnsamlingen gjennom spørreundersøkelser og dybdeintervjuer indikerer at interessentene i liten grad er bevisst klimagassutslipp fra hyttebygging og hyttebruk. Dette står i kontrast til temaet natur, som oppleves svært viktig for alle respondentgrupper, som hytteeiere, innbyggere og næringsliv. En ting som ble omtalt i et intervju var imidlertid at myndighetene burde regulere grønne byggemetoder og materialer som reduserer energibehov og klimagassutslipp.

Synet får støtte av tallene, som reflekterer at hyttene utgjør en ikke-uvesentlig del av klimagassutslippene til Eidfjord kommune, og dens hyttebeboere. Klimafotavtrykket per hytte i Sysendalen er cirka to tonn CO₂e per år. Til sammenligning er det årlige klimafotavtrykket til en gjennomsnittlig nordmann cirka 13 tonn CO₂e⁸. Klimafotavtrykket for hyttene i Sysendalen totalt er beregnet til 2100 tonn CO₂e per år, mot cirka 16 000 tonn i Eidfjord kommune i 2024⁹. Veitrafikken utgjorde cirka 7200 tonn CO₂e.

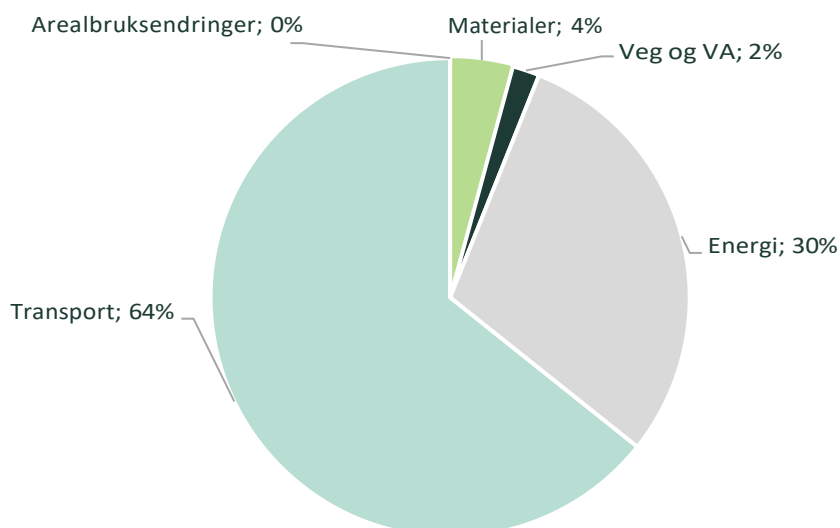
Transport til og fra hyttene bidrar i størst grad til utslipp, med 64 prosent. Dette skyldes relativ lang kjørevei fra Bergen og lite bruk av kollektivtransport. Energibruk står for cirka 30 prosent av utslippene¹⁰. Materialer, vei, vann og avløp gir klimagassutslipp ved utbygging. Siden de eksisterende hyttene er bygd tilbake i tid, har disse utslippene

⁸ <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2024/november-2024/cafean-2-updated-analysis-of-the-carbon-footprint-of-the-economic-activity-of-norway/>

⁹ <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/klimagassutslipp-kommuner/?area=672§or=-2>

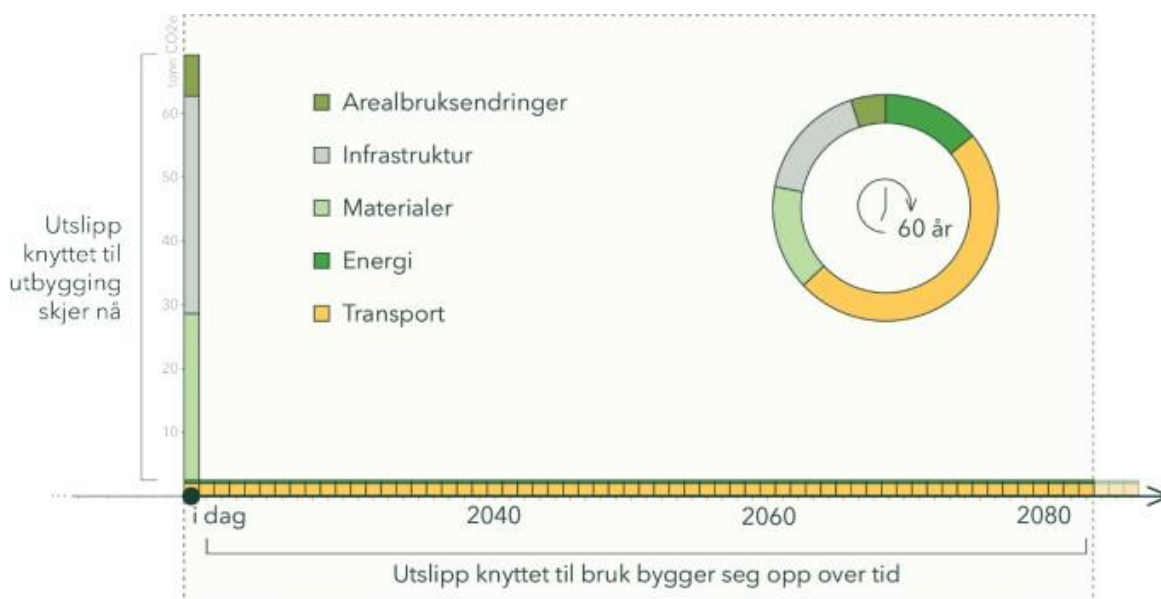
¹⁰ Det er forutsatt klimagassutslipp fra strøm i studien Grønt Hytteliv på 92 g CO₂e/kWh, og 95 g CO₂e/kWh for vedfyring.

allerede skjedd. Det samme gjelder arealbruksendringer. En vil dermed kun ha utslipp knyttet til vedlikehold fra disse postene, og de bidrar totalt sett lite.



Figur 4-1 Fordeling av årlige klimagassutslipp fra hytter i Sysendalen. Resultater fra Grønt hytteliv.

Bygging av alle regulerte fritidsboliger i Sysendalen, vil gi en dobling i antallet hytter. Utslippene ved utbyggingen er anslått til cirka 95 000 tonn CO₂e. Utslipp knyttet til bruk er beregnet til cirka 2300 tonn CO₂e per år. Klimagassutslippene vil være store i utbyggingsårene, og deretter være relativt jevnt fordelt over tid på grunn av energibruk og transport.



Figur 4-2 Klimagassutslipp knyttet til utbygging av nye fritidsboliger.

Som vist i tabellen nedenfor gir både utbygging av infrastruktur og bygg størst utslipp, mens utslippene fra nedbygging av areal er noe mindre. Det er i studien lagt til grunn at det bygges ned 2,5 ganger bruksarealet, i tillegg til areal for veier, som er konservativt. I mange tilfeller er arealet som blir påvirket, betydelig større¹¹.

Klimagassutslipp for nye hytter	Utbygging tonn CO2e	Bruk tonn CO2e/år
Arealbruksendringer	9600	
Infrastruktur	50 000	
Materialer for bygg	36 000	
Energi		620
Transport		1700
Sum	9560	2320

Tabell 1: Klimagassutslipp ved utbygging av alle regulerte hytter i Sysendalen (1206 enheter).

¹¹ Se f.eks. [NINA Brage: Naturrekneskap for ei hyttegrenn. Otrosåsen på Hovden i Bykle kommune](#)

4.2. Natur

Fra ny datainnsamling synes betydningen av å ivareta naturen og dyrelivet å være den klart viktigste innvendingen mot, eller begrensende faktoren av, videre hyttebygging. Det er betydelige bekymringer rundt miljøpåvirkning av hyttebygging hos flere, og bred støtte til å minimere naturinngrep og bevare naturområder, inkludert vern av dyreliv og landskap. Unge og eldre innbyggere, hytteeiere og næringsliv ønsker seg alle en hytteutvikling som tar hensyn til naturen, og som minker belastningen på sårbare økosystemer.

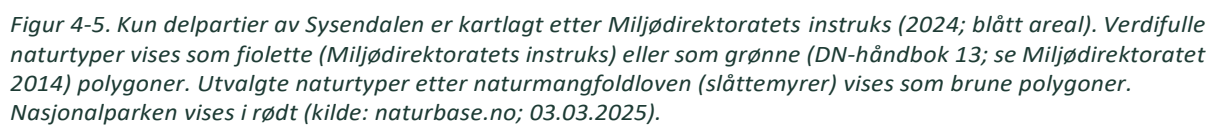
Et fellestrekk er imidlertid også at de fleste synes å forutsette at det er mulig å kombinere økt hyttebygging med ivaretagelse av naturen. I praktisk forvaltning og politikk vil imidlertid motsetninger mellom natur og næring kunne settes på spissen. Det er mulig at motsetninger og større grad av uenighet mellom interessentene da vil kunne dukke opp. Likevel er det et betydningsfullt funn at tiltak for ivaretagelse av natur synes å være svært viktig.



Foto 1: Over 40 prosent av hyttene er bygd etter 2010. (Foto: Sigurd Oland Nedrelid)

4.2.1. Vegetasjon og flora

Kartleggingsarealene omfatter arealene med det største utbyggingspresset, i henhold til kommunedelplanen for Eidfjord kommune. Totalt er 23 verdifulle naturtyper registrert i kartleggingsområdet og disse er fordelt på 339 lokaliteter. Lokaliteter med svært høy lokalitetskvalitet omfatter nedbørsmyra Fetaleitet sør og tre kalkrike fjellheier (Grytehorga, Raudbjørg vest 2 og Bakkane nord).



Like viktig som kunnskapen om intakte naturtyper, er informasjonen om lokaliteter med svært lav og lav lokalitetskvalitet. Dette er områder som ofte peker seg ut som potensielle restaureringslokaliteter, der den økologiske tilstanden kan forbedres gjennom relevante tiltak. Slike lokaliteter kan benyttes for å kompensere for nedbygging av natur, for eksempel i forbindelse med hytteutbygging.

Listen over lokaliteter med skadet natur er omfattende. 47 lokaliteter har svært lav kvalitet, og 94 lokaliteter har lav kvalitet. De inkluderer særlig mange kulturlandskapstyper som boreal hei, naturbeitemark, andre semi-naturlige engtyper, samt våtmark, der tilstanden er redusert på grunn av grøfthing og gjengroing. Åpne flomfastmark langs Bjoreio er også i dårlig tilstand.

Videre er det registrert to slåttemyrer som klassifiseres som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven: 1) Sveinstøl sørvest og 2) Sanghøl nordøst, som begge har høy kvalitet.

Kalkrike områder i fjellet utgjør hotspot-arealer med stor variasjon i artssammensetningen, og er viktige for flere organismegrupper. Mellom Sysendalen og Isdalen finnes forekomster av fylitt som enkelte steder skaper kalkrike¹² miljøer. Det gjelder spesielt områder over 1000 m.o.h. og rasmarker med fylittmateriale.

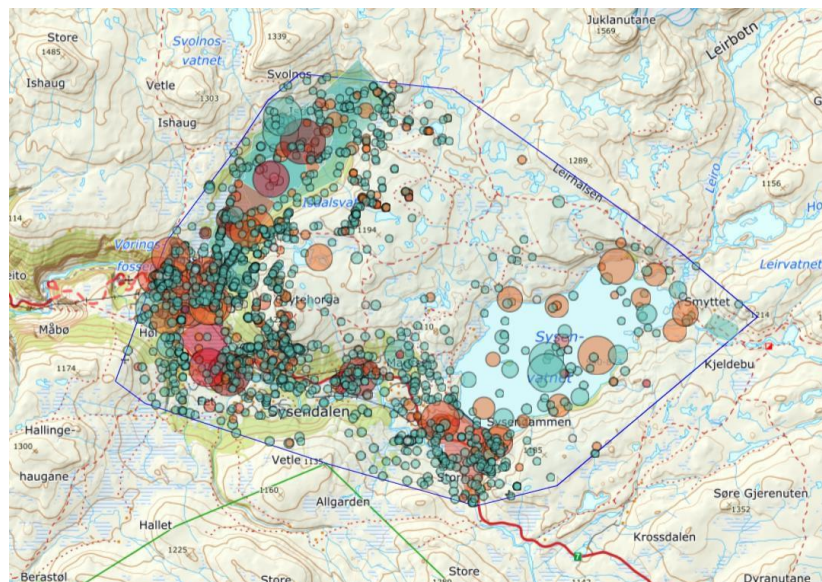
¹² Danner jord med god næringstilgang, spesielt for planter som trives i kalkholdig miljø.



Foto 2. Kalk- og artsrik reinrosehei i Sysendalen (foto: Bjørn Moe)

4.2.2. Arter

Selve Sysendalen er forholdsvis godt kartlagt. Områdene rundt Sysendammen og på fjellet er mangelfullt kartlagt.



Figur 4-6. Oversikt over artsregistreringer som ligger i Artskart. (Kilde: Artskart, 03.03.2025).

Fugler

I Sysendalen/Isdalen-området er det registrert totalt 156 fuglearter, men ikke alle artene hekker i området. I Artskart er 93 arter registrert med mulig eller sikker reproduksjon. Blant disse finnes flere rødlistearter som bør få høyt fokus før utbyggingsprosjekter settes i gang. Dette gjelder blant annet vipe (CR), lappspurv (EN og norsk ansvarsart), bergand (EN), fiskemåke (VU), sandsvale (VU), svømmesnipe (NT), heilo (NT og norsk ansvarsart) og dobbeltbekkasin (NT og norsk ansvarsart).

Blant de relevante norske ansvarsartene (minst 25 prosent av den europeiske bestanden hekker i Norge) er det også registrert arter som dvergfalk (LC), fjellvåk (LC), (muligens boltit, som er vanskelig å oppdage), blåstrupe (LC), gråtrost (LC), temmincksnipe (LC), (muligens jaktfalk, VU), lirype (LC) og fjellrype (LC).

Karplanter

Av karplantene er det registrert 459 arter og av disse er 28 arter vurdert som rødlistet. De fleste av disse er knyttet til snøleier, som for eksempel jøkelstarr (VU), snøgras (VU), rypebunke (NT) og moselyng (NT), eller kalkrike områder i fjellet, som reinrose (NT), rødsildre (NT), fjellnøkleblom (NT), rabbetust (NT) og hvitkurle (VU). Enkelte arter, som den sjeldne arten håndmarinøkkel (NT), er knyttet til tradisjonelt kulturlandskap.



Figur 4-7. Håndmarinøkkel (t.v.) og hvitkurle (t.h., fotos: hentet fra iNaturalist.org med tillatelse fra Bjørn Moe).

Moser

Selv om moser er en viktig organismegruppe i fjelløkosystemene, er det kun registrert tre rødlistearter fra området: Hjelm- og snøbinnemose (begge VU) og labbmose (NT). Dette tyder på at kunnskapsgrunnlaget for moser er svært begrenset. Det kan forventes et betydelig høyere antall rødlistearter i området, særlig i kalkrike områder og i snøleiene.

Lav og sopp

Kun 203 sopparter og 85 lavarter er kjent herfra og av disse er bare fire rødlistet. Dette gjelder grynkolve (VU), flatsaltlav (VU), gråsobeger (VU) og kelolav (NT). Kunnskapsgrunnlaget for begge disse organismegruppene er derfor vurdert som svært mangelfullt.

Andre viltområder

Svært viktige viltområder i influensområdet til Sysendalen er Isdalen og Garen/Fet. Tidligere ble hekking av vipe (CR) observert i kulturlandskap i Isdalen, men hekkestatusen er per i dag ukjent. Storlom (LC) hekker regelmessig ved Isdalsvatnet (Eidfjord kommune og Fylkesmannen i Hordaland 2006; Eidfjord kommune 2022).

Kulturlandskapet mellom Garen og Fet består av en variert kombinasjon av åpent vann (Bjoreio) og blant annet en golfbane som ikke er i bruk. Området er et attraktivt rasteområde for både spurve- og vadefugler, spesielt om våren. Det er blant annet registrert opptil 250 rastende heilo (NT – nær truet) våren 2005 (Eidfjord kommune 2022).



Figur 4-8. Isdalsvatnet med tilknyttede myrer og kulturlandskap fungerer som et viktig hekkeområde for våtmarksfugler (kilde: norgeskart.no).

Sysendalen omtales i kommunedelplanen for naturmangfold som et spesielt viktig rasteområde for fugler om våren (økologisk funksjonsområde for arter). Fugler samles i det varierte dalføret, som består av en blanding av kulturmark, våtmark og skog.

Leveområdene til arter som brushane (VU – sårbar) og vipe (CR – kritisk truet) er redusert og negativt påvirket av hytteutbygging og forstyrrelser knyttet til fritidsaktiviteter i området. Status for vipe-hekkingen i Sysendalen er ukjent. Det samme kan gjelde arter som dobbeltbekkasin (NT) og lokalt viktige arter som boltit.



Figur 4-9. Svært viktig viltområde mellom Garen og Fet (kilde: norgeskart.no).

Fremmede arter

Hagelupin (SE – svært høy risiko) er en art som er kjent fra flere steder i Eidfjord kommune. Det er spesielt viktig at arten ikke sprer seg fra hyttehager og veier og inn i fjellvegetasjonen over tregrensen. Arten har potensial til å gjødsle jorden rundt seg og endre livsvilkårene for vegetasjonen. Hvis arten etablerer seg i fjellet, kan det få store negative konsekvenser for økosystemet¹³.

Villrein

Villreinstammen på Hardangervidda er den største i Europa¹⁴. Arten er svært sårbar for forstyrrelser, og responderer med unnvikelse. Viktige påvirkningsfaktorer er trafikkerte

¹³ Se for eksempel: [Lupinen nærmar seg Jotunheimen nasjonalpark – naturvernforbundet er uroa – NRK Innlandet – Lokale nyheter, TV og radio.](#)

¹⁴ [Hardangervidda | Villrein](#) Norsk villreinsenter.

skiløyper om vinteren og bebodde hus og hyttefelt (Eidfjord kommune 2022¹⁵). Flere personer fra datainnsamlingen trekker særlig fram villreinen som betydningsfull. Villreinen synes å ha symbolsk betydning kulturelt, utover den økologiske. Informantene synes å uttrykke stolthet over at Eidfjord kommune byr på villrein, og at det bør settes klare grenser for utbygging som bevarer økosystemer og beskytte dyreliv som villreinen.

Dersom naturen blir ødelagt, og reinsdyra forsvinner. Hva er Hardangervidda da? Reinsdyra er hovedgrunnen til den nasjonalparken.

[Eldre innbygger, medlem av Fellesrådet]



Foto 3: Fra gruppeintervju med Fellesrådet. (Foto: Sigurd Oland Nedrelid)

4.2.3. Hyttebyggingens konsekvenser for natur

Faktorene som påvirker naturmangfoldet i Norge mest¹⁶ er arealbruksendringer (viktigst), forurensning, klimaendringer, fremmede arter og høsting. I Sysendalen har

¹⁵ [Kommunedelplan for Naturmangfold i Eidfjord kommune.pdf](#)

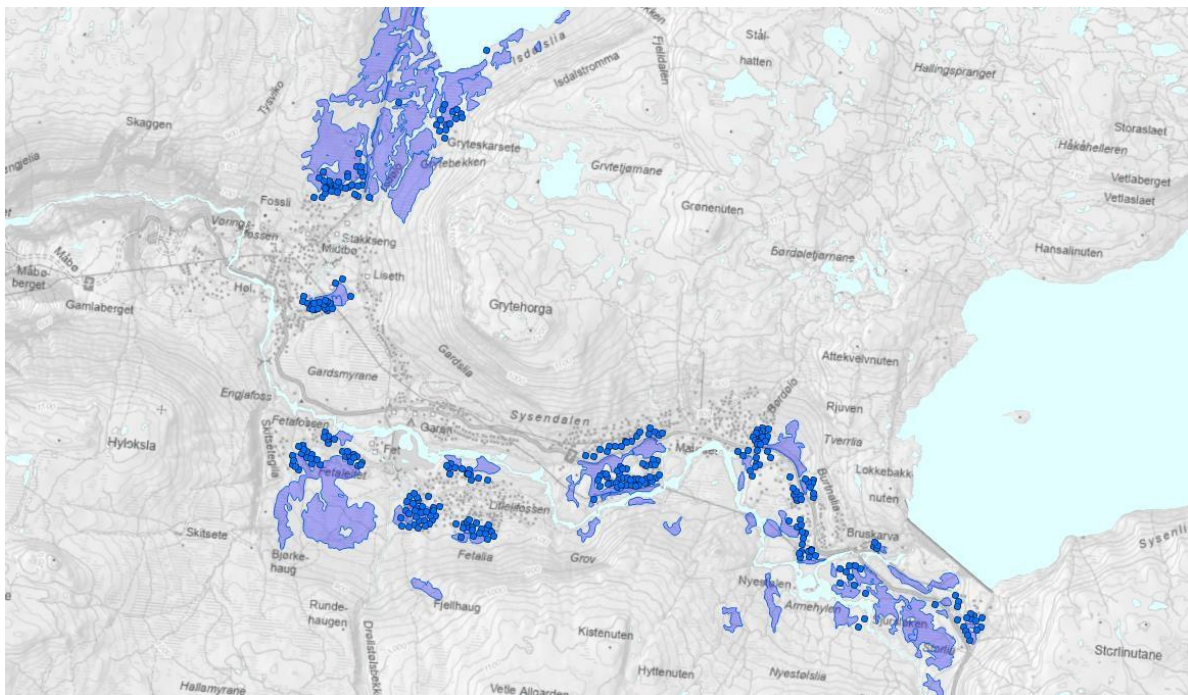
¹⁶ Se Artsdatabanken.

arealbruksendringer som følge av hytteutbygging en stor direkte påvirkning ved nedbygging av natur. Det er estimert at cirka 50 prosent av det utbygde arealet i Sysendalen tidligere var skog, 40 prosent var beite og eng, åtte prosent var myr og to prosent var dyrket mark. Totalt dreier det seg om cirka 250 000 m² (Asplan Viak 2023). Se vedlegg 2 for detaljerte anbefalinger om tiltak for å redusere negativ påvirkning på natur.

Sprengning for å skape flate hyttetomter gjør det umulig å restaurere tomtene i fremtiden. Spesielt nedbygging av myr er problematisk og bør unngås i fremtiden¹⁷. Også tilrettelegging av stier og skiløyper som krever drenering og grøfting skader myrene i hytteområdene.

Flere informanter vurderer og tenker likt som disse faglige anbefalingene. De påpeker at bygging av hytter, og påfølgende infrastruktur som veier og kraftlinjer, bør reguleres slik at fortettingen samles i størst mulig grad, særlig til områder som allerede er utbygd, og at det tas hensyn til landskapet. Flere påpeker også betydningen av hvor store arealer som skal settes av til hver hytte.

¹⁷ Se lovutkast på høring 2025: [Forbud mot nedbygging av myr på høring - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/lov/forbud-mot-nedbygging-av-myr-pa-horing)



Figur 4-10. Kart over hytter (blå prikker) som ble bygd på myr (blå polygoner) eller i avstand mindre enn 100 m fra myr i Sysendalen (upublisert analyse fra Asplan Viak i forbindelse med prosjekt «grønt hytteliv»; 2023a).



Foto 4. Plankeveger over myr lages uten drenering/grøfting, kanaliserer ferdsel og har en opplevelsesverdi for besøkende (bilde fra Nesbyen, Einan; foto: H. Liebel).

Dyrelivet rundt hyttene forstyrres av aktivitet som trafikk, og for eksempel moderne vindusglass. Store vindusglass og glassrekkverk kan medføre at fugler dør, og bør unngås helt. Fuglevennlig glass som forhindrer kollisjoner, er et godt alternativ. Fritidsaktiviteter

medfører en økt risiko for spredning av fremmede arter som hagelupin, kanadagullris og vårpengeurt. Høsting gjennom jakt og fiske overvåkes og styres blant annet av Eidfjord fjellstyre for å unngå overhøsting (Eidfjord kommune, 2022).



Foto 5. Glassrekkverk oppfattes ikke som hinder av fugl og blir fort til en dødsfelle (foto: H. Liebel).

Moderne hyttefelt tar lite hensyn til topografi og verdifulle enkeltelementer som gamle trær. Tap av naturmangfold kan reduseres ved god planlegging som tar vare på verdifulle delpartier og enkeltelementer. I forbindelse med moderne hytteutbygging bygges nye veier og tomter sprenges ut. Dette innebærer at det brukes arealer som midlertidige riggområder. Fremgangsmåten bør være så arealminimerende som mulig og arealer bør istandsettes og tilbakeføres til en naturnær tilstand som gir merverdi for arter. Istedenfor å så inn gress, bør det vurderes stedegne frøblandinger med urter som har blomster og verdi for pollinerende insekter.

5. Sosial bærekraft

Analysen belyser opplevelser av Eidfjord som sted, av sosial infrastruktur og holdninger til hytteturismen. Videre vil fellesskap, nettverk og samarbeid omtales, og også mulige konsekvenser for kommunal tjenesteyting. Analysen svarer ut følgende problemstillinger:

Hvilke konsekvenser har hytteturismen i Sysendalen for befolkningens opplevelse av identitet, aktivitet og tilgang til tjenester og rekreasjonsverdier?

Foreligger det rutiner og prosesser for samarbeid og medvirkning, slik at interessenters synspunkter hensyntas ved viktige beslutninger?

Hvilke holdninger finner vi blant viktige interessenter om sosialt bærekraftig hyttebygging?

5.1. Hva menes med sosialt bærekraftige lokalsamfunn?

I samfunn og nærmiljø som er sosialt bærekraftige har innbyggerne tillit til hverandre, kommunen og andre aktører som påvirker samfunnet. Innbyggerne har opplevelse av tilhørighet til stedet, og være del av et fellesskap. I tillegg føler de seg trygge på at de blir ivaretatt og at de har tilgang til velferdstilbud, arbeidsmarked og boligmarked (FHI, 2020). Det er to overordnede mål som må jobbes for og oppnås for å utvikle sosialt bærekraftige lokalsamfunn, ifølge Fremsam (2024): *sosial rettferdighet* og *sosial robusthet*.

<i>Sosial rettferdighet</i> handler om lik og rettferdig tilgang til goder og fordeling av byrder, slik som:	<i>Sosial robusthet</i> handler om sterke lokalsamfunn gjennom:
Sosial infrastruktur: Bolig, nærmiljøsentre, skoler, barnehager, arbeidsplasser, restauranter, bibliotek osv.	Sosiale nettverk, som bidrar til relasjoner mellom innbyggerne
Fysisk infrastruktur og transport: Kollektivtransport, sykkelruter, gåvennlige områder, bildeling	Stabilitet, som gir aktivitet og deltakelse
Offentlige rom: Åpne plasser, parker og friluftsområder	Trygghet og sikkerhet, som skaper balanse mellom inn- og utflytting

Nærmiljøkvaliteter: Helse, livskvalitet, sjenerende virksomhet, støy, forurensning av luft, vann og jord	Stolthet og stedstilhørighet, som bidrar til normer, identitet og «en rett til å høre til»
Politisk deltakelse: Politiske valg og politiske prosesser	

Figur 5-11: Basert på rammeverket til Fremsam (2024) om sosial rettferdighet og sosial robusthet.

5.2. Opplevelser av Eidfjord som sted

Eidfjord kommune er preget av sitt landskap, høydeforskjeller og den ville naturen. Dette er kvaliteter og kjennetegn ved stedet som blir trukket frem i intervjuer med lokalbefolkningen, hyttevelforeningen og i spørreundersøkelsen. Barn og ungdom beskriver mye av sin hverdag med utgangspunkt i naturen. Deres interesser og behov blir dekket gjennom tilgang til sjø, skog og fjell. Både unge og eldre beskriver deres sosiale og fysiske liv gjennom naturopplevelser. Naturen er sentral i å møte familie og venner, og være i fysisk aktivitet.

I spørreundersøkelsen har respondentene valgt «turmuligheter» som det desidert viktigste ved Eidfjord kommune som et sted, etterfulgt av «varierte natur». Det framgår ingen vesentlige forskjeller mellom lokalbefolkningen og hyttefolk i hvilket syn de har på Eidfjord som sted, utover at lokalbefolkningen ikke beskriver Eidfjord¹⁸ med ordet «hytter», slik noen hyttebeboere gjør. Det er kanskje ikke overraskende, men illustrerer den ulike bruken og opplevelsen av lokalsamfunnet. I hovedsak er beskrivelsene positive, med enkelte unntak.

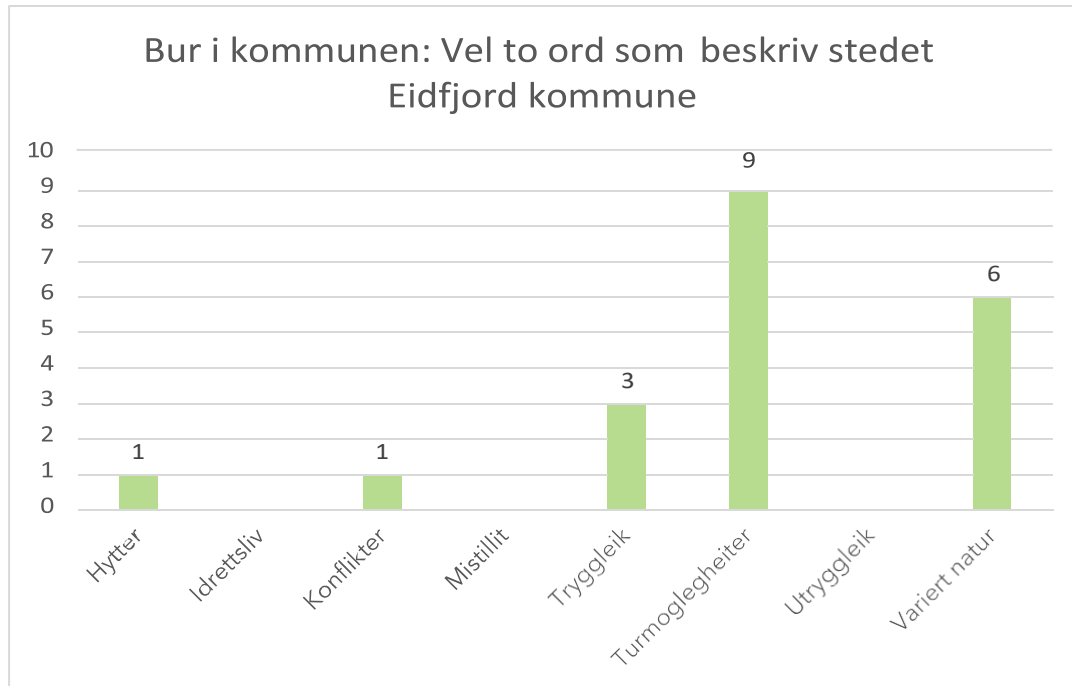
Det er en liten plass og alle veit hvem alle er. Ser du noen du ikke kjenner er det ikke like kjekt når du ikke vet hvem det er.

[Ungdom, medlem av Ungdomsrådet]

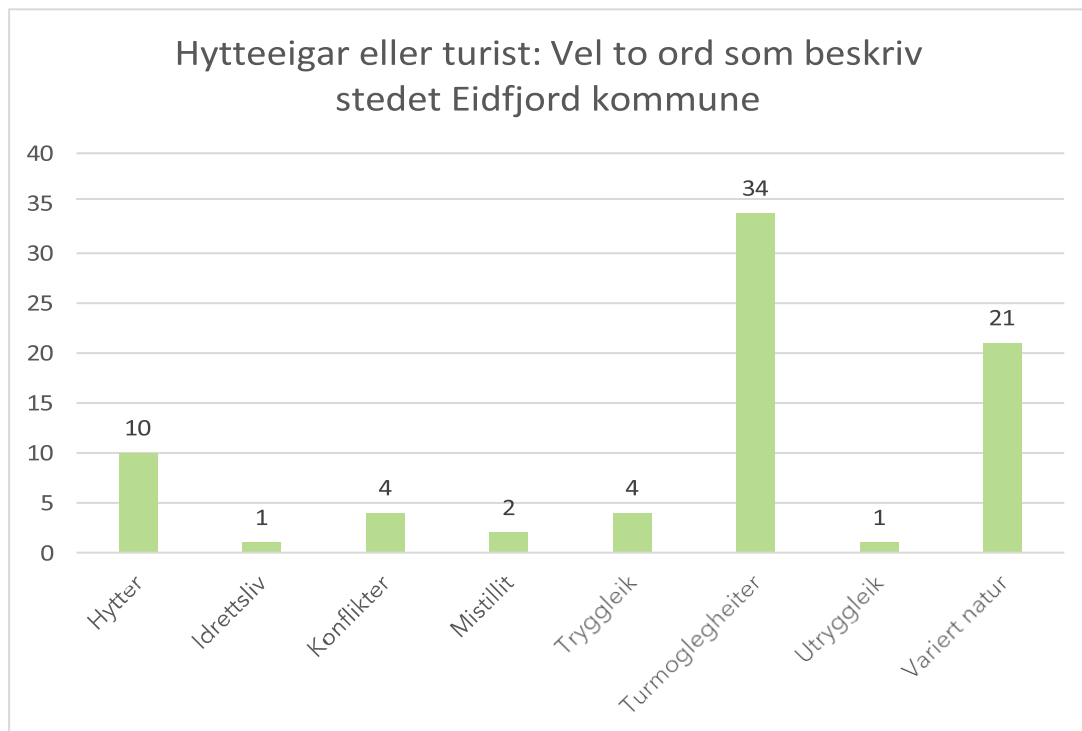
Gjennomgående blir hytteområdet i Sysendalen beskrevet på en nøktern måte: Dette skal være et hyttefelt med naturen og friluftsliv i fokus. Dette er en fremstilling av identiteten til hytteområde både lokalbefolkningen og hytteeierne bruker. Med særlig henvisning til Geilo som en type hyttekommune de ikke ønsker å sammenligne seg med. Våre analyser av datainnsamlingen viser at ansatte i kommunen, næringslivet, grunneiere og hytteeiere opplever at det er viktig at hytteområde forblir et

¹⁸ For dette spørsmålet i spørreundersøkelsen var svarprosenten lav, siden spørsmålet var valgfritt.

sted med luft, avstand og fornuftige størrelser på hyttene. I forlengelse av det virker det gjennomgående at våre informanter ikke ønsker eller har ambisjoner om å utvikle et stort kommersielt anlegg, med henvisning til Geilo.



Figur 5-12: Innbyggeres valg av ord som beskriver stedet Eidfjord.



Figur 5-13: Hytteeiere eller turisters valg av ord som beskriver stedet Eidfjord.

5.3. Sosial infrastruktur

Den lokale befolkningen opplever å være tilfreds med den sosiale infrastrukturen, med viktige møteplasser som skolen, fritidsklubber, fotballbaner, skianlegget, lekeplasser, eldresenter og lignende. De trekker også frem noen spisesteder og kafeer som positive tilskudd, og som har fått lengre åpningstider. Deres daglige liv skjer i hovedsak i Eidfjord sentrum, med unntak av de som går på videregående og aktiviteter som skjer på fjellet eller sjøen. Noen eldre oppsøker også møteplasser utenfor kommunen, hvor det er mer varierte tilbud og flere folk å møte.

Ifølge kommunen selv (Folkehelseoversikt Eidfjord kommune 2024-2028) er det et bredt tilbud om fritidsaktiviteter, hvorav mange er gratis eller svært rimelige. Det er også registrert 29 lag og organisasjoner som holder til i Eidfjord, registrert i Frivillighetsregisteret. Dette er gjort mulig blant annet gjennom kommunens tilskuddsordninger og gratis bruk av bygg i kommunen, som kan brukes til ulike formål.

Hyttefolket forholder seg i størst grad til Sysendalen, hyttefeltet, turområdene, skisenteret og matbutikkene i Sysendalen. De bruker noen tilbud og tjenester i Eidfjord sentrum for småinnkjøp under oppholdet, eller oppsøker tilbud som svømmehallen, spisesteder, stranden eller lekeplasser. Dette er tilbud de i størst grad bruker når det er dårligere vær, og ikke like gode turforhold.

Hyttefolket kjenner Sysendalen veldig bra, bedre enn de fleste av de som bor i bygda.

[Eldre innbygger, medlem av Fellesrådet]

5.3.1. Møteplasser mellom hytteeiere og lokalbefolkning

Utover at lokalbefolkningen og hyttefolket benytter seg av noen av de samme tjenestene i sentrum, er det lite interaksjon mellom dem. De omgås ikke om felles aktiviteter eller deltar på hverandres arenaer sammen. De oppholder seg tidvis på samme områder, men side om side. Interaksjonen er i stor grad preget av at lokalbefolkningen leverer tjenester til hyttefolket gjennom matbutikker, servering, skisenter, turisthytter og lignende.

Ut ifra spørreundersøkelsen og intervju med hyttevelforening kommer det frem at hytteeierne ønsker flere tilbud og tjenester. Det gjelder både i bygda, men særlig sosiale møteplasser i tilknytning til hytteområde. Økt og variert tjenestetilbud omtales som betydningsfullt for å diversifisere økonomien i Eidfjord, men er også identifisert som et mål i seg selv med betydning for sosial bærekraft, både av fastboende og hytteeiere.

Ting bare skjer på fjellet, også deltar ikke vi fra bygda.

[Ungdom, medlem av Ungdomsrådet]

Et større utvalg av lokale tjenester og tilbud, som spisesteder og aktivitetsområder, kan øke lokal trivsel og gi flere muligheter for både hytteeiere og fastboende til å engasjere seg i det lokale samfunnslivet. Det kan fremme sosial interaksjon gjennom mer attraktive tilbud og aktiviteter, og øke inntektsstrømmen til kommunen via avgifter. Eksempler på tilbud som ønskes er sykkelanlegg i skibakken på sommerhalvåret, flere arrangementer og aktiviteter i forbindelse med friluftsliv, og serveringssteder for både lunsj og middag.



Foto 6: Skianlegget i Sysendalen. (foto Sigurd Oland Nedrelid)

5.3.2. Sesongbasert sosial aktivitet

Fremtiden til det eksisterende skianlegget er et tema som kommer opp i samtale med og spørreundersøkelse til både lokalbefolkningen og hytteeierne. Det ytres at det er et stort behov for at man finner en løsning for videre drift, da dette trekker mange av hytteeierne dit i vinterhalvåret. Flere hyttefolk er bekymret for at hytteeierne selger hvis skianlegget må legges ned. Det foreslås at noe inntekt fra hytteutbygging kan gå til infrastruktur som skianlegg. Mellom lokalbefolkningen og hyttefolket er det generell opplevelse om behovet for en stabil økonomisk utnytting av hytteområde, som også kan gi tilbake til lokalsamfunnet. Dette fordrer en plattform og strategi for samarbeid mellom ulike aktører, med god informasjonsflyt og rolleavklaringer.

En hytteeier mener det er dårlig samarbeidsklima i kommunen, og viser til at hytteeierne har opprettet et firma for å redde skitrekket. Samtidig viser kilder i kommunen til at en har etablert og bidrar til løypelag og skisenter, og ikke vurderer seg som passive.

Det oppleves som at hytteturismen har bidratt til bedre lokal infrastruktur, som grusveier og elbillading. Dette kommer også lokalbefolkningen til gode. Reiselivets sesongvariasjoner påvirker også stedet sosiokulturelt. Mange tilbud stenger om vinteren og Eidfjord blir et stille sted med lav aktivitet.



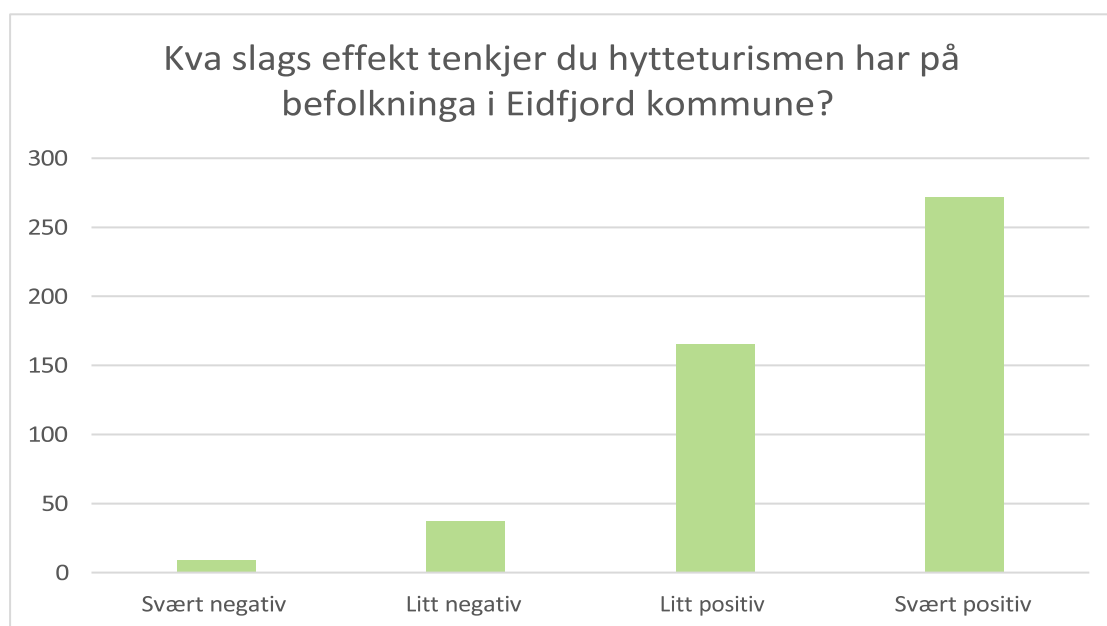
Figur 5-14. Undersøkelse av hytteeierne (Eidfjord kommune 2023) Aktiviteter, tilbud og tjenester de ville brukt om det var tilbudt. 79 svar som grunnlag. Samsvar med våre funn våren 2025.

5.4. Ja til hytteturisme, usikre på videre hyttebygging

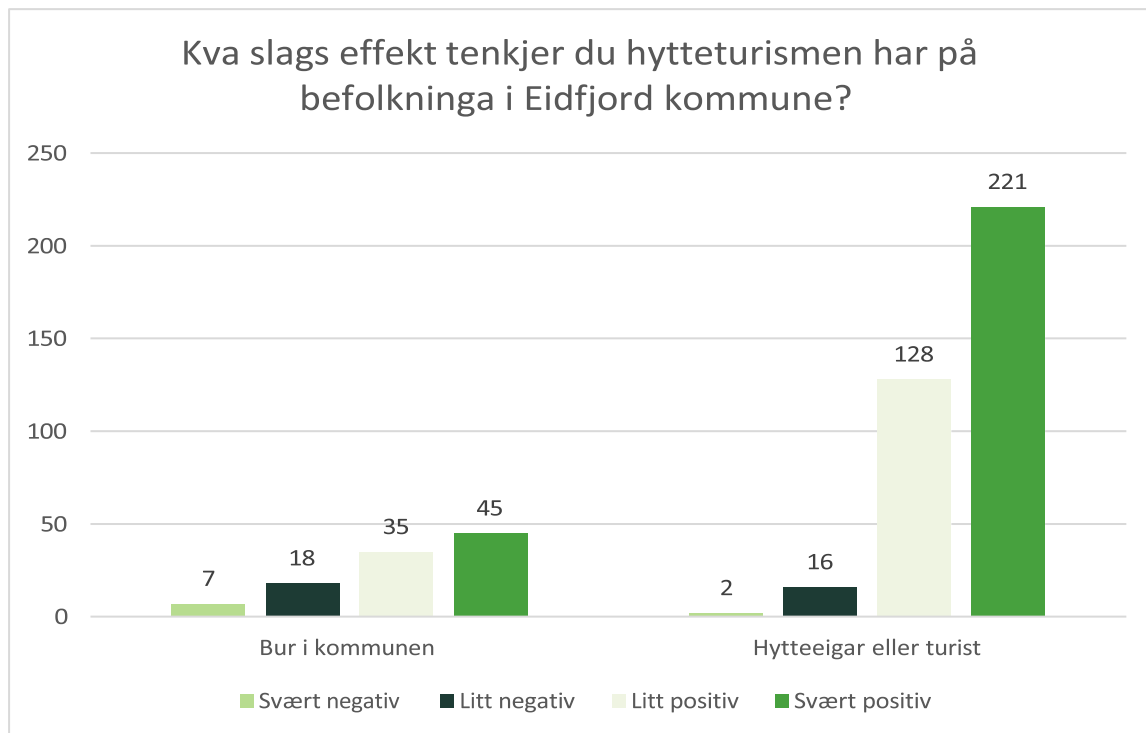
Ifølge *Kunnskapsgrunnlag for videre arbeid med strategisk næringsplan* (2023, :18) er det daglig 386 personer i snitt på hyttene, som utgjør et vesentlig supplement til innbyggertallet på 967 personer. Den viser at hytteeierne er jevnt fordelt utover året, som et viktig korrektiv til sesongbasert turisme. I gjennomsnitt er det 3 voksne og 1,3 barn per hytte. I tillegg er det høyest svarprosent blant hytteeiere fra en voksen befolkning i undersøkingen gjort til kunnskapsgrunnlaget og i vår spørreundersøkelse. Alderssegmentet er viktig å merke seg for å lykkes med planlegging av nye aktiviteter og tilbud med hyttefolket som kundemasse. En voksen befolkning finner vi også blant lokalbefolkningen i Eidfjord kommune.

5.4.1. Effekter av hytteturismen i Eidfjord kommune

Funn fra spørreundersøkelsen vi utarbeidet våren 2025 viser at både hytteeiere og lokalbefolkningen er litt eller svært positive til effekten hytteturismen har på befolkningen i Eidfjord kommune. Det er ingen klare variasjoner etter tilknytning til Eidfjord kommune, eller alder. Lokalbefolkningen synes imidlertid å være mer jevnt fordelt i holdning til om hytteturismen har positiv eller negativ effekt på befolkningen, til sammenligning med hytteeierne (se figur 5-16). Men også her er det klare bildet at de fleste vurderer effekten som positiv.



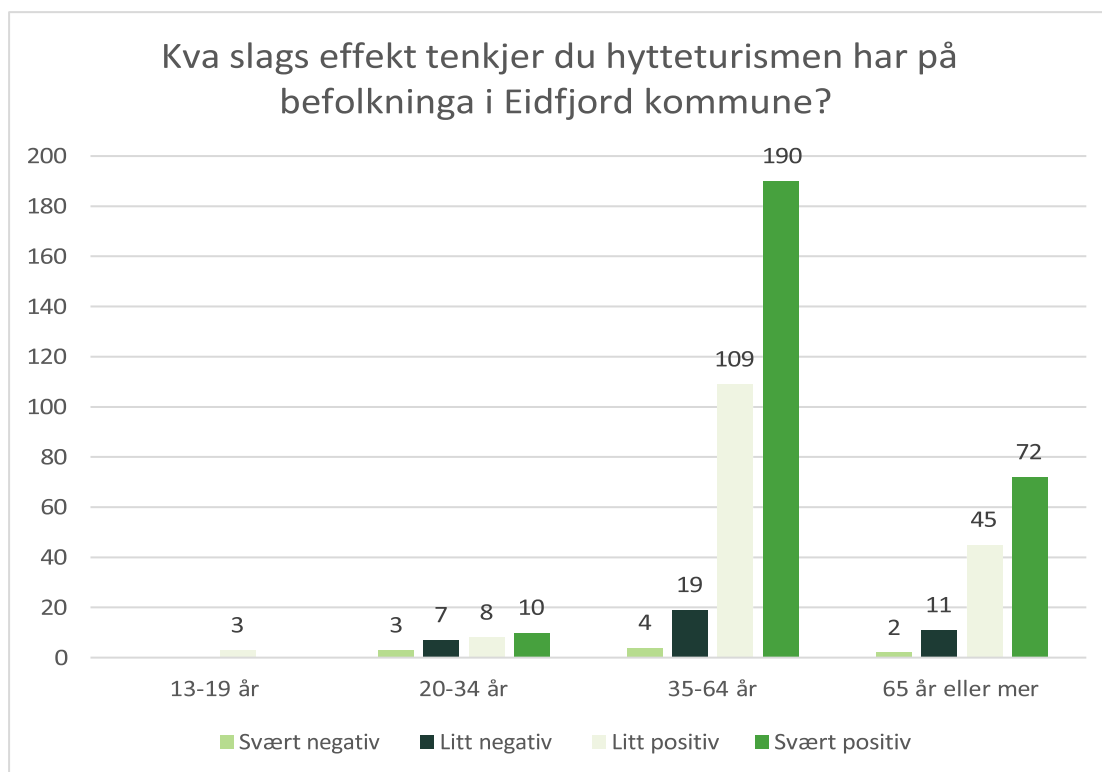
Figur 5-15. Hytteeiere og lokalbefolkningens vurdering av hytteturismens effekt på befolkningen i kommunen.



Figur 5-16: Hytteeiere og lokalbefolkningens vurdering av hytteturismens effekt på befolkningen i kommunen.

Når det kommer til aldersfordeling, er det noe større forskjeller i holdninger.

Respondenter mellom 20-34 år er mer delt om hytteturismen er positiv eller negativ. Mens de over 35 år er langt mer positive. Svarene for de mellom 20-34 år må brukes med varsomhet, fordi det er færre respondenter i denne gruppen.

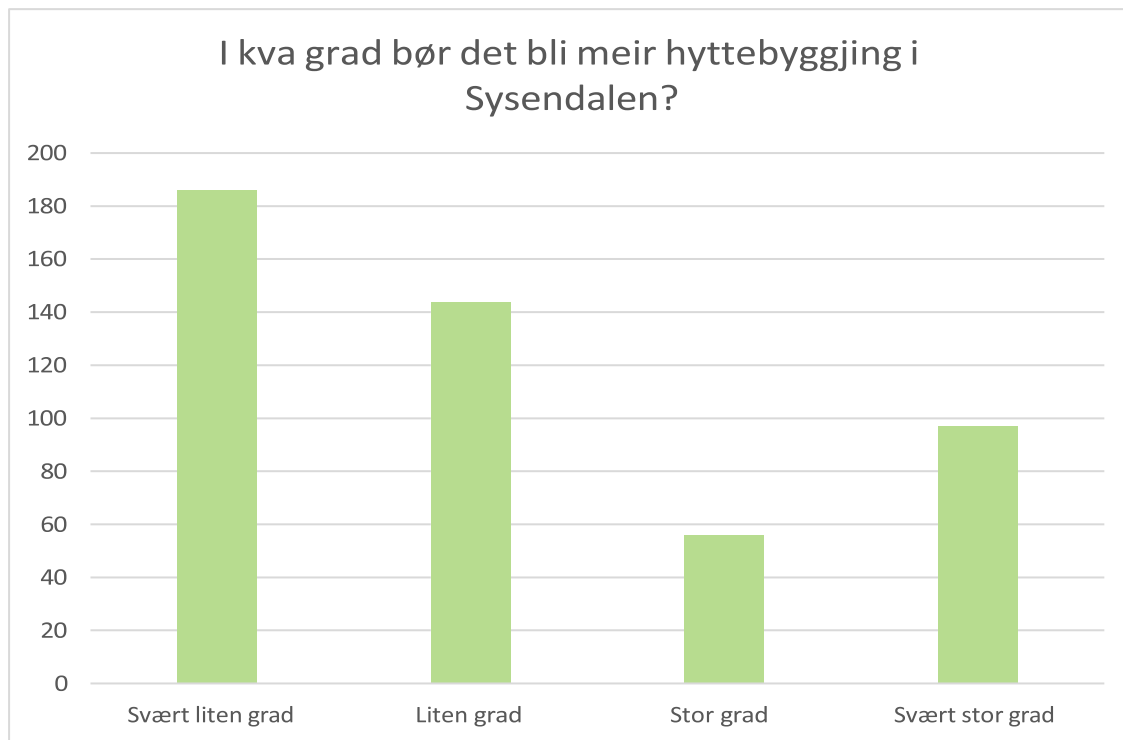


Figur 5-17. Vurdering av hytteturismens effekt på befolkningen i kommunen.

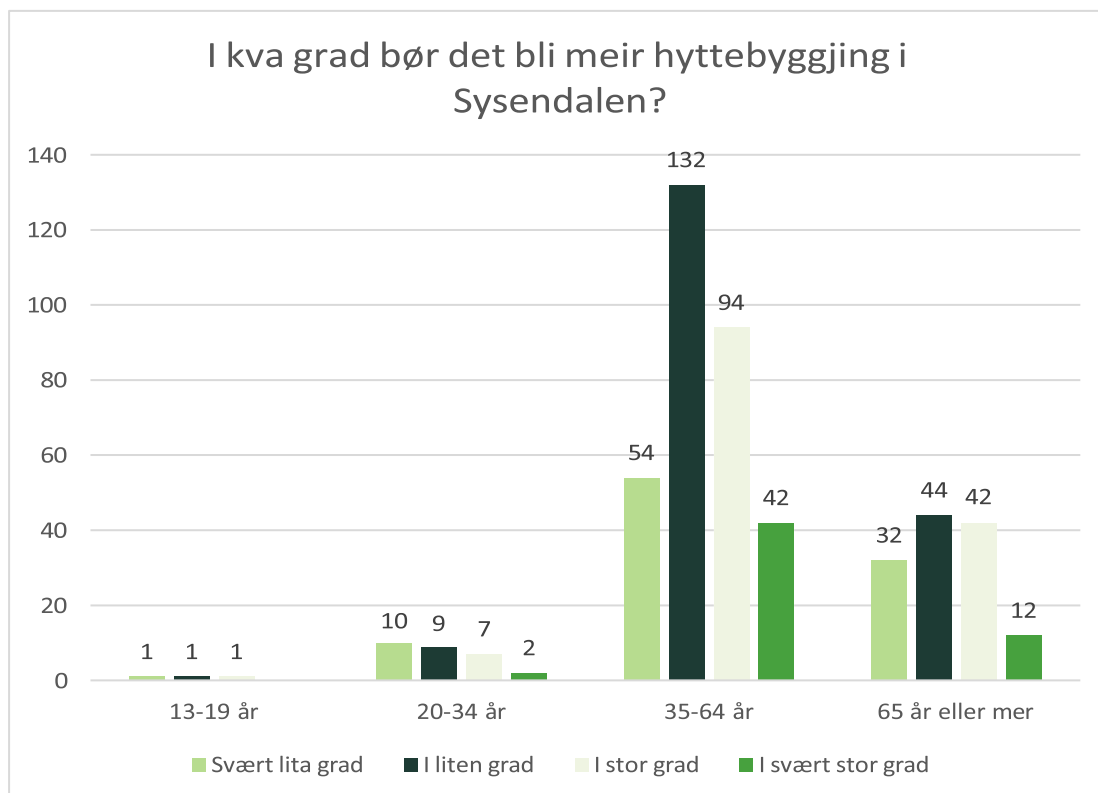
Det store bildet er at de fleste vurderer hytteturismen som positiv for kommunen. Paradoksalt nok mener flertallet at det i svært liten eller liten grad bør bli *mer* hyttebygging i Sysendalen. Det er ingen klare mønstre etter alder, men en svak tendens til et mer restriktivt syn på videre hyttebygging jo yngre respondent er. I intervjuet med barn og ungdom kom det frem at hyttenæringen har en påvirkning på lokal identitet og ressurser, og noen bekymringer knyttet til særlig natur. Det ble også diskutert at lokale fasiliteter som ballbingen noen ganger ble brukt av hytteeierne. Ungdommene ytret en ambivalens angående økonomiske fordeler kontra økologiske påvirkninger.

Hyttefolk som er i sentrum er mer på våre steder der vi henger, enn andre turister.

[Barn, medlem av elevrådet]



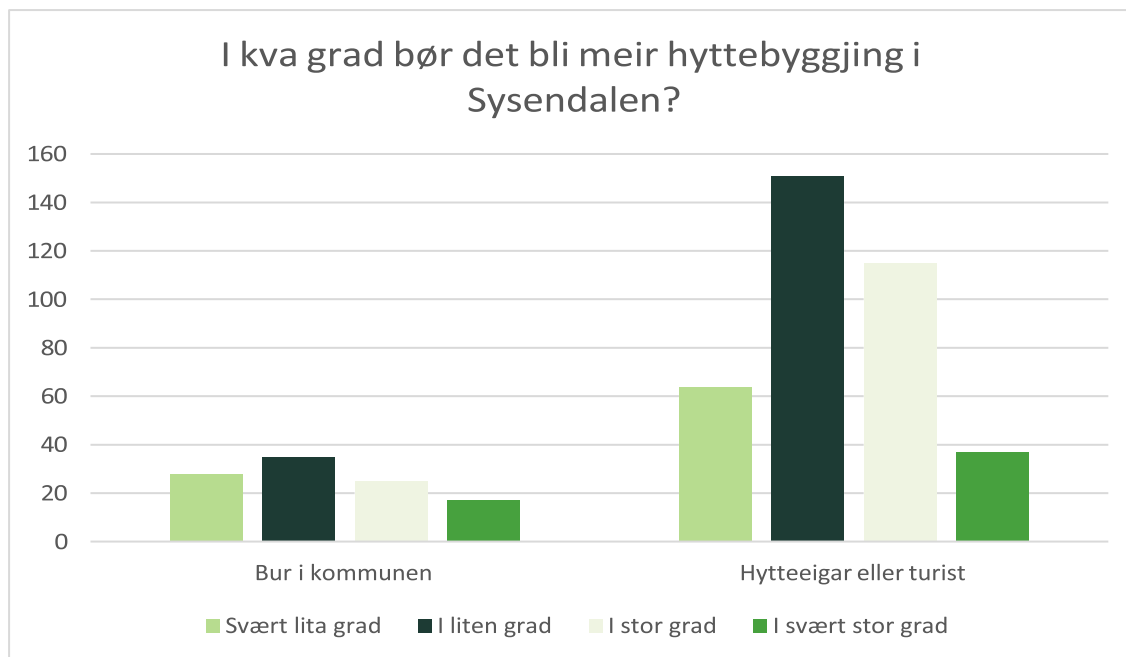
Figur 5-18. Svarene spiker, men flertallet er skeptisk til mer hyttebygging i Sysendalen.



Figur 5-19. i hvilken grad respondentene mener det bør bli mer hyttebygging fordelt etter alder.

5.4.2. Mer hyttebygging i Sysendalen

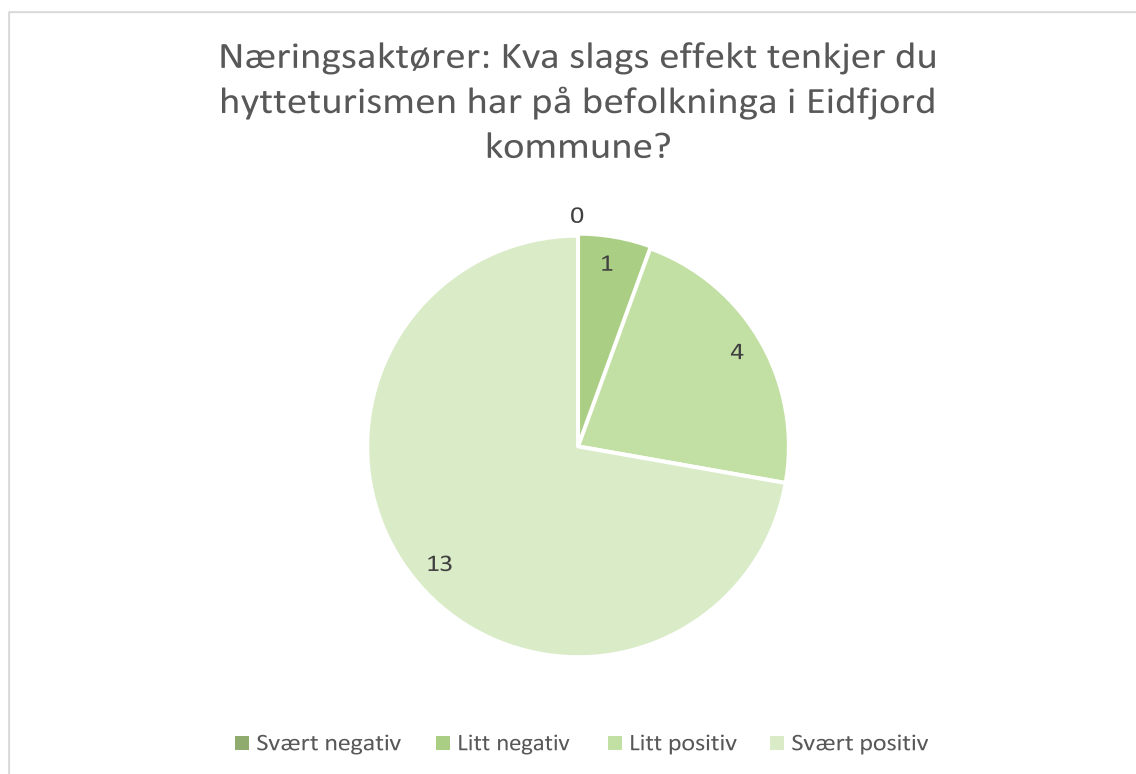
Det er interessant å peke på at hytteeiere og turister¹⁹ i mindre grad enn innbyggere ønsker i svært stor grad mer hyttebygging. Her må det tas høyde for at utvalget blant beboere som bor i kommunen er lavere enn for hytteeierne. Holdningene til fastboende synes å sprike mer utover hele skalaen.



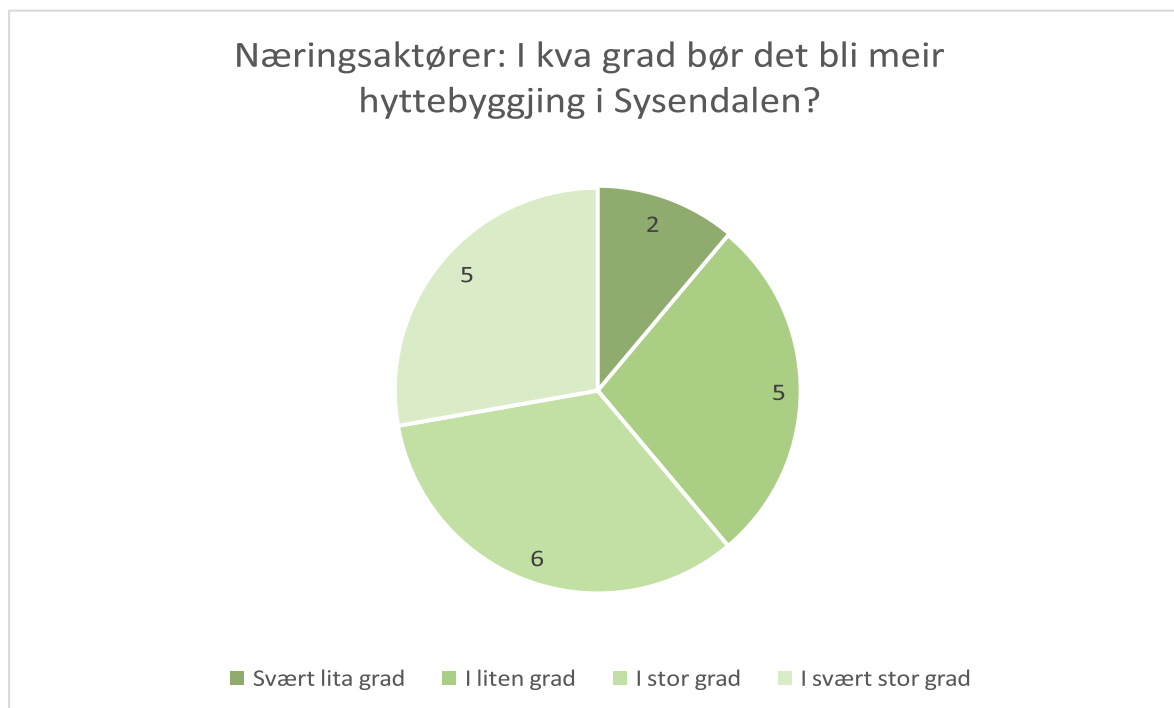
Figur 5-20. Holdninger til mer hyttebygging i Sysendalen etter tilknytning.

Det samme bildet gjelder for næringsaktørene. Da aller flest svarer at de er svært positive til effektene hytteturismen har på befolkningen i kommunen, mens de deles mer om hvorvidt det bør bli mer hyttebygging i Sysendalen.

¹⁹ De aller fleste hytteeiere.



Figur 5-21: Hva næringsaktører mener om effektene hytteturismen har på befolkningen i Eidfjord kommune.



Figur 5-22. Hva næringsaktører mener om mer hyttebygging. 11 av 18 vurderer at det bør bygges i svært stor eller stor grad.

5.5. Potensial for mer fellesskap og bedre samarbeid

Flere informanter beskriver et begrenset sosialt samhold mellom hytteeiere og lokalsamfunnet, hvor hytteeiere ofte oppfattes som en separat gruppe med lite interaksjon med fastboende. De lever side om side, i Sysendalen og Eidfjord, som vitner om en lav brobyggende sosial kapital²⁰. Den svake brobyggingen kan kanskje skyldes to faktorer: mangel på fysiske møteplasser for lokalbefolkningen og hytteeierne, og manglende kultur for nettverk og samarbeid mellom aktører.

I spørsmål om hvordan du kan bidra til det sosiale fellesskapet vektlegger lokalbefolkningen ofte samfunnsutvikling og lokale tjenester for å støtte opp om det eksisterende fellesskapet. Hytteeiere og turister er mer fokuserte på å sikre at deres behov og ønsker blir imøtekommet, som fritidsaktiviteter og infrastruktur rundt hyttene. Hytteeierne har imidlertid en potensiell sterk påvirkning på det sosiale livet i kommunen. Deres etterspørsel etter tilbud og tjenester kan gagne næringslivet, sysselsettingen og lokale tjenester i kommunen.

Ser vi til næringslivsundersøkelsen var det en lav deltakelse, til tross for at den ble godt kommunisert ut i lokale kanaler. I intervjuet med næringslaget kom det også frem et klart ønske om mer samarbeid mellom næringslivsaktører, og mellom næringslivet og kommunen. En liten kommune som Eidfjord er avhengig av å mobilisere alle sine krefter i næringsliv, organisasjoner og i kommunen, for å skape synergier sosialt og økonomisk. Her er det forbedringspotensial i dag, og særlig i å utnytte potensialet i hyttefolket.

Det er lite av tilbud, vi skjønner ikke hvorfor næringsaktører skaper mer business og tilbud. Vi har mer penger å legge igjen.

[Hytteieier]

5.5.1. Kulturell integrering

Det er viktig med samarbeid mellom lokalbefolkningen, hytteeiere, og nærliggende næringsliv for å sikre gode relasjoner og fellesskap. Dette inkluderer også lokalt

²⁰ Brobyggende sosial kapital er evnen til å skape og opprettholde relasjoner og tillit på tvers av ulike grupper, særlig med ulike bakgrunner, interesser og synspunkter. Den bidrar til å utvide sosialt nettverk og styrke samarbeidsevnen i et samfunn (Putnam, Robert (1988) *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games*).

engasjement i utvikling av ressursene som skianlegg og turstier. Gode lokale tilbud bidrar til å binde hytteeiere og fastboende sammen.

Noen er greie og kommer igjen og igjen, men bergensere er litt rare.

[Ungdom, medlem av Elevrådet]

Noen informanter har trukket fram betydningen av felles aktiviteter og arrangementer som kan være sosialt samlende. Slike initiativ vil først oppstå når man har opprettet tillit til hverandre, og eierskap til stedet. Å møtes på tvers av disse gruppene vil kunne skape det man kaller en kulturell integrering, og bryte ned et «oss» og «dem». Ved å oppmuntre til kulturell utveksling gjennom aktiviteter, handelsmuligheter, og lokalt samarbeid kan hytteutbyggingen bidra til å integrere ulike grupper og styrke lokal identitet.

Å få med hyttebefolkningen og lokalbefolkningen vil også øke markedsgrunnlaget for aktiviteter og næringstilbud. Noen informanter foreslo å involvere lokale grupper og hytteeiere i planleggingsprosesser, for å skape tilhørighet til prosjekter og tiltak satt i gang av kommunen. De foreslo videre at dette kan gjøres i forbindelse med ulike informasjonskampanjer. For eksempel sette sammen arbeidsgrupper med fokus på miljømessig bevaring, som vil styrke aktørenes medvirkningsrom.

På 17. mai er det masse hyttefolk i bygda og i skitrekktet i påsken. Da spilles det høy musikk, tror det er åpent for alle da.

[Ungdom, medlem av Ungdomsrådet]

5.5.2. Manglende tillit mellom kommune og grunneiere

I spørreundersøkelsen og intervjuene har det kommet frem at det oppleves som at det er lite tillit mellom grunneierne og Eidfjord kommunen. Grunneierne har uttrykt dette i både spørreundersøkelse og intervjuer, noen ansatte i kommunen har uttrykt denne opplevelsen i intervju.

Grunneierne sitter med en opplevelse av at de bidrar med å skape ny aktivitet, næringer og arbeidsplasser med sin hyttebygging, og at tar en risiko med investeringene. Samtidig føler de vi har snakket med, seg motarbeidet av kommunen. En skildret også å føle seg misforstått:

Kommunen tenker at alle grunneierne i Sysendalen tjener masse penger fordi det kommer opp saker i lokalaviser, om at en tjener så og så mye. De tenker: «de sysendølene, de tjener så mye penger. Men de ser ikke utgiftene vi har».

Det framstår avgjørende for en liten kommune som Eidfjord å bygge opp bedre nettverk for samarbeid med ulike aktører i lokalmiljøet, og våre data tilsier at det gjelder især større tillit mellom grunneiere og kommunen. Grunneierne kan spille en viktig rolle i å bidra til den typen hytteaktivitet og hytteturisme som kommunen vurderer som bærekraftig. Det er

lettere om alle har tillit til hverandre, og har gode prosesser for samarbeid som alle aktører bidrar inn i. Selv om ikke alle alltid kan være enige i alt, og vil ha ulike interesser.

5.6. Bidrar til tro på arbeidsmarkedet, og usikkerhet om helsehjelp

Våre data indikerer at hytteaktiviteten medfører særlig etterspørsel etter noen kommunale tjenester, som igjen påvirker behovet for arbeidskraft. Hyttebyggingens effekter på ansatte og arbeidsoppgaver i kommunen kan bidra til å styrke den sosiale bærekraften, ved å sikre at innbyggerne føler at de har tilgang på arbeidsmarkedet.

I forbindelse med reguleringsplaner og byggesaksbehandling rapporterer kommunen om at etterspørselen etter deres tjenester økte. De hadde behov for mer arbeidskraft ved forrige store hyttebygging i Sysendalen. En del av denne sysselsettingen har bestått, og en stor andel av deres portefølje innebærer byggesaker i forbindelse med hytter fortsatt. På den måten bidrar hytteutbyggingen til å skape flere arbeidsplasser til befolkningen i kommunen.

Vi hadde hatt en helt annen arbeidsmengde hvis vi ikke hadde hytteutvikling.

[Ansatt i kommunen]

I tillegg kunne kommunen fortelle at en liten kommune som dem ofte har lavt antall søkere til stillinger, og høy grad av nyutdannede søkere. Noen av de ansatte i kommunen vi har snakket med opplever at det er en høy turnover ved ulike avdelinger, fordi unge nyutdannede bruker mindre kommuner til å bygge erfaring og CV, og siden søke seg til andre steder. Dette kan bidra til en ustabilitet i arbeidsstokken, lav grad av tilhørighet til kommunen og tap av eierskap til arbeidet.

Hytteaktiviteten medfører også etterspørsel etter kommunale drift- og helsetjenester. Innenfor drift handler det om vedlikehold av veier, som brøyting, graving og reparering. Her har kommunen noen ganger hatt behov for å leie inn privat bistand for å imøtekomme behovet. I tillegg rapporterer ansatte i kommunen om at det er økt press på renseanlegget i høytider, og at de må sette opp flere vakter. Andre funksjoner under press i høytider er avfallshåndtering og miljøbevaring, som å beskytte og ta vare på naturen og de naturlige ressursene i området.

For helsetjenester handler det særlig om ambulansetjenester ved ulykker på fjellet. Tjenestebelastning kan også medføre bemanningsutfordringer og behov for vikarer. Dette har kommunen opplevd ved noen tilfeller i høytider, hvor det krever ekstra bemanning og samarbeid med andre aktører som Røde kors.

Det ryktes om at en del hyttefolk bruker fastlege i Eidfjord, og det kommer også folk fra andre kommuner for å bruke fastlege her.

[Eldre innbygger, medlem av Fellesrådet]

Hyttene medfører økt befolkningsantall i høytider. Enkelte innbyggere vi har intervjuet stiller seg spørsmålet om *det kan* presse lokale helsetjenester og forårsake utilstrekkelige ressurser for fastboende. Kommunens ansatte vi har intervjuet beskriver imidlertid selv lav etterspørsel etter helsetjenester fra fastlege eller hjemmesykepleie fra hytteeierne. Dette er like fullt en tematikk som kan bli viktigere. Det blir viktig å sikre rettferdig tilgang til kommunale tjenester for å unngå ressurskonkurranse mellom lokalbefolkning og hytteeiere, særlig i helse- og nødstilfeller. Mer aktivitet fra hytteeierne forstås også som at det kan gi bedre tjenester fra innbyggerinformanter. En informant lurte på om ambulansestasjonen i Eidfjord ikke hadde vært plassert der hvis det ikke var for hyttene. Dette viser hvordan innbyggerne kan tillegge effekter ved hytteutviklingen, men som ikke trenger å være reelle. I dette tilfellet bestemmes lokasjon til ambulansestasjoner sentralt ved Helse Bergen.

6. Økonomisk bærekraft

Her presenteres funn om sysselsetting, næringsutvikling og holdninger til hyttenæringen. Følgende problemstillinger er søkt besvart:

Hvilke økonomiske ringvirkninger har hytteturismen i Sysendalen for private og offentlige arbeidsplasser i Eidfjord kommune?

Hva er en økonomisk bærekraftig og langsiktig hyttenæring?

Hvilke holdninger finner vi blant viktige interessenter om økonomisk bærekraft og hyttebygging?

6.1. Hytteturismens effekter for administrasjonen

Hytteturisme kan gi kommunale inntekter og kostnader. Kommuner med eiendomsskatt kan få inntekter fra næringseiendommer, kraftverk, boliger og fritidsboliger, men også fra skatteinntekter som generes av økonomisk aktivitet som skyldes hytteturismen. Eidfjord kommune har ikke eiendomsskatt på bolig, fritidsbolig eller næringseiendom. Som en av respondentene sa: «Oppgavene som utløses av hytteutviklingen gir ikke kommunen inntekter, men skatteinntekter kan påvirke positivt».

I Telemarksforskning sin rapport *Inntekter og utgifter i hyttekommuner*²¹ illustrerer vanskeligheten med å beregne tall fordi datamaterialet er usikkert og kommunene er ulike. Her beregner det en netto inntektsøkning på 65 kroner per ekstra hytte for kommuner uten eiendomsskatt, og 1720 kroner per hytte for kommune med. Det vil her gjøres noen konkrete faglige vurderinger av forutsetningene i Eidfjord.

Kommunale tjenester som vann og avløp finansieres gjennom *selvkost* og burde således ikke innebære kostnader for kommunen.

Det har framgått av intervjuene at det er en del eldre som oppholder seg i hytter i Sysendalen, og at noen har bedt om tjenester fra hjemmesykepleien²². Respondentene

²¹ [hytterapport.pdf](#)

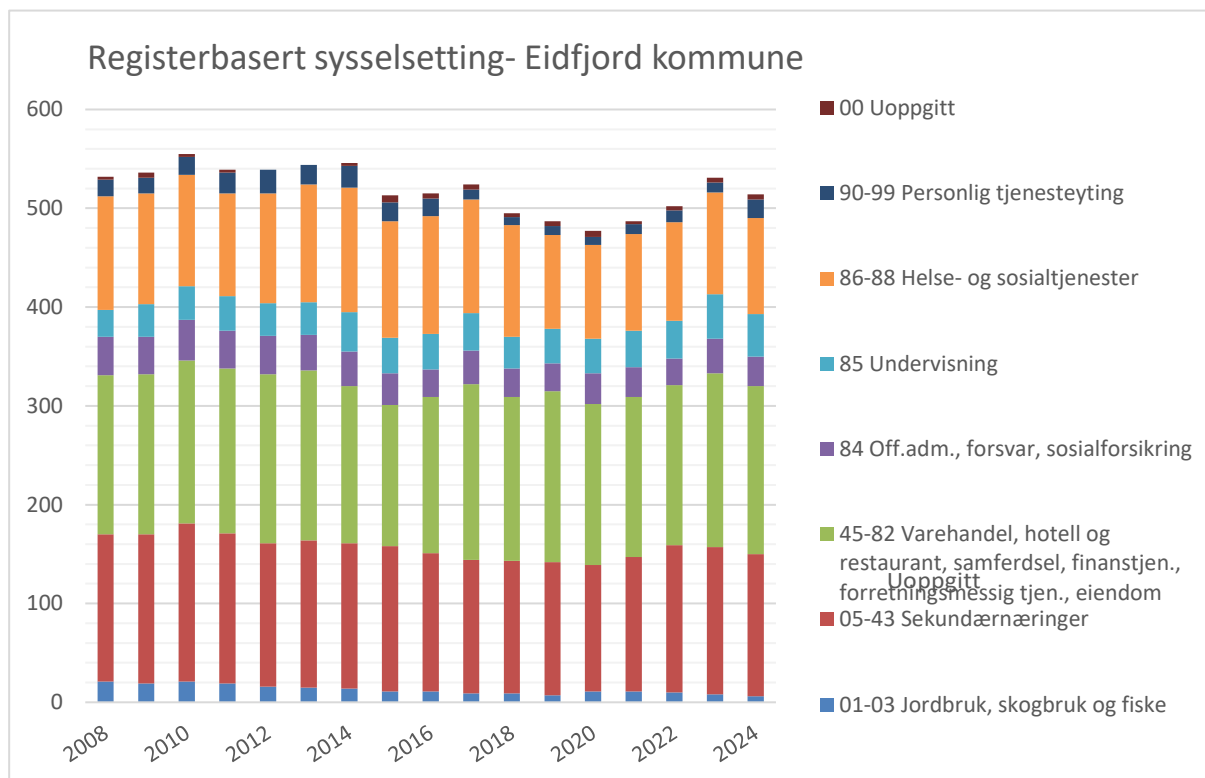
²² Se *oppholdsprinsippet* for kommunale helse- og omsorgstjenester. Det innebærer at kommunene har plikt til å yte helse- og omsorgstjenester til personer som oppholder seg i kommunen, uavhengig av hvor de er bosatt (Borge, et al., 2015; Helse- og omsorgsdepartementet, 2025).

kan ikke bekrefte at det gir store budsjettmessige konsekvenser per i dag, men at det kan forandre en ny type organisering av helsetjenesten i periode med mye hyttebesøk, særlig i framtiden med økende andel eldre.

Eidfjord har et lavt befolkningsgrunnlag og stor arealutstrekning. Det gjør infrastrukturbygging relativt sett mer kostbart enn geografisk små kommuner med større befolkningsgrunnlag. Økt hyttebruk kan gi press på avløp, vei, renovasjon og beredskap. Noen av respondentene har vært opptatt av at hytteaktiviteten har gitt behov for å investere i nytt renseanlegg. Finansieringen skjer gjennom selvkostnadsprinsippet. Med flere hytter vil det bli flere å dele infrastrukturkostnaden på, som kan gi stordriftsfordeler, men i dag er det dagens hytter som må være med å finansiere investeringen.

6.2. Dagens sysselsetting i Eidfjord kommune

Eidfjord har lav sysselsetting i primærnæringene (jordbruk, skogbruk og fiske), men om lag 170 sysselsatte, nesten 30 prosent, jobber i sekundærnæringene, dvs. industri, bygg og anlegg og kraftproduksjon, se 6-23. Sekundærnæringene utgjør en langt større del av den totale sysselsettinga enn hva vi finner for hele landet, hvor om lag ti prosent jobber i sekundærnæringene.



Figur 6-23: Registerbasert sysselsetting i Eidfjord kommune. Historiske tall. Kilde SSB (2025e). Egen bearbeiding

Eidfjord er en av Norges største kraftkommuner og ligger på 11. plass målt etter antall produserte GWh per år²³. Kraftselskapene, blant annet Statkraft, sysselsetter nesten halvparten av alle i sekundærnæringene. Når de ansatte i de offentlige eide foretakene tas med jobber 53 prosent av Eidfjords sysselsatte i offentlig sektor (SSB, 2025e).

En representant fra Ungdomsrådet skildrer ambivalensen knyttet til næring og miljø, og beskriver hvordan det er behov for mer varierte arbeidsplasser:

Det er viktig å ta vare på naturen. Vi bygger ned for mye i Norge. Men det er også viktig med flere arbeidsplasser, og få unge til å flytte tilbake. De fleste jobbene er for Statkraft og kommunen, mens reiseliv er veldig sesongbasert.

[Representant Ungdomsrådet]

²³ [Dette er kraftkommunene](#)



Foto 7: Ungdomsrådet ved Eidfjord kommune som deltok i gruppeintervju (foto: Sigurd Oland Nedreliid)

Turismen er også en viktig næring i Eidfjord og skaper arbeidsplasser i bygg og anlegg i forbindelse med hytteutbygging, samt i varehandelen, hotell og restauranter m.fl (ref.Figur 6-23). Verdiskapingstall for reiseliv som Asplan Viak har utarbeidet for Visit Norway og Innovasjon Norge peker på at den totale verdiskapinga i kommunen var på om lag 54 millioner i 2023 (Visit Norway, 2025). Menon oppgir en verdiskaping på 65 millioner i 2023 i sin «Strategisk Næringsplan for Eidfjord kommune», men at tallet sannsynligvis er høyere (Menon Economics, 2025).

I 2024 jobbet om lag 18 prosent av alle lønnstakere sysselsatt i kommunen innen reiselivsnæringen (SSB, 2025b). Det er i hovedsak overnattingsvirksomhet som driver sysselsettingen innen reiseliv i kommunen. Om lag 40 prosent av verdiskapingen kommer herfra, mens servering, og kultur og underholdning samlet står for 40 prosent. Transport og formidling står samlet for den resterende verdiskapingen. Som nevnt er ikke disse tallene helt dekkende for sysselsettingen som skapes som følge av hytteturismen.

6.3. Hyttenæringen gir økonomiske effekter lokalt og regionalt

Reiselivsnæringen, og hytteturismen, bidrar til verdiskaping i den lokale og regionale økonomien. Det skjer i form av den direkte sysselsettingen i bedriftene som selger varer og tjenester, og som vist gjennom ringvirkningsanalyser utover disse bedriftene. Man kan på mange måter si at ringvirkninger ikke kjenner noen grenser. Eksempelene som blir beskrevet av respondenter bekrefter dette.

I perioder med stor byggevirkksomhet har entreprenører vært nødt til å hente inn arbeidskraft fra omkringliggende kommuner. Dette bidrar til at effektene av sysselsettingen går ut over de kommunale grensene. Dette er tilfelle for de fleste effekter. Byggvarehandelen i Eidfjord kjøper for eksempel varer fra underleverandører, som befinner seg utenfor kommunens grenser. Dette bidrar til sysselsetting og dermed verdiskaping hos underleverandørene og deres respektive hjemkommuner. Konsumeffektene hvor husholdninger bruker lønnen kan i noen grad gagne andre steder. Når det beregnes ringvirkninger med modellverktøy kan man forsøke å korrigere noe for dette ved å etablere modellmessige regioner.

Det er viktig å forstå dette, fordi verdiskapingen som følger hytteturismen i Eidfjord også kommer andre kommune til gode. Dette styrker ikke bare den lokale, men også den regionale økonomien.

Eidfjord er en liten plass, og det er begrenset kapasitet. Så mange tjenester fra andre steder vil også tjene på hytteturismen.

[Medlem Fellesrådet]

6.4. Hytteturismens økonomiske effekter i Eidfjord

Hytteturismen vurderes som viktig av flere respondenter, men det kan være vanskelig å skille hyttebeboere fra andre turister. En som driver næring, sier: «Vi hadde ikke hatt fire butikker i Eidfjord uten turister og hyttefolk». Det beskrives også at hyttefolket er viktig for å utjevne turistsesongvariasjoner, og gjør at man kan ha åpent større deler av året. Også i januar, februar og mars. En informant fra Næringslaget sier:

Et viktig poeng er at mange opererer på marginene. Så dersom du tar bort hyttefolket, så mister du marginene som gjør at du vil måtte stenge. Dersom du fjerner hyttene, vil det ha mye større effekter å fjerne bare de arbeidsplassene. 100 prosent.

For å kunne si noe om virkningene hytteturismen skaper, er det nyttig å systematisk vurdere hvilke typer virkninger vi snakker om, og i hvilken fase virkningene skapes. Når det gjelder reiseliv knyttet til hytteturister så er ikke nødvendigvis de bransjene som inngår i typiske reiselivsnæringer²⁴ dekkende for verdiskapingen hytteturismen gir. Hytteturister bidrar i mindre grad til overnatting på hotell mm, men bidrar til verdiskaping i andre næringer slik som bygg og anlegg, helsetjenester, salg av byggevarer og liknende.

Hyttebrukere kan likne litt på ordinære innbyggere, og bidra med både økonomisk og sosial tilstedeværelse. Brukerne av hyttene bidrar til etterspørsel etter varer og tjenester og skaper grunnlag for lokal handel og næringsvirksomhet lokalt og regionalt. Utbygging av hytter bidrar også til utbygging av infrastruktur og kommunale investeringer tilpasset fritidsbebyggelse. Hyttebruk kan også gi konsekvenser for kommunale budsjett, oftest i form av kostnader knyttet til bruk av ulik infrastruktur, offentlige helse- og omsorgstjenester mm.

6.4.1. Hyttebygging gir sterk, men kortvarig økonomisk oppsving

Hytteneeringen fordrer utbygging av hytter, samt tilgrensende infrastruktur slik som anlegg av veier, rørledninger, strømmnett og liknende. Det kan også være snakk om utbygging av annen bygningsmasse eller andre virksomheter/tjenester som er nødvendig for å kunne ta imot hytteturister.

Denne fasen omtales gjerne som *byggefase* og er den tiden det tar å etablere bygningsmasse og infrastruktur. Aktiviteten er ofte kortvarig (1-3 år). Ringvirkningene av byggefase er som regel omfattende, sammenlignet med senere faser. Årsaken til at virkningene i denne fasen er store skyldes at denne fasen ofte krever mer sysselsetting enn senere faser. Jo mer sysselsetting, jo større virkninger. Det er for øvrig i denne fasen klimagassutslippene og arealbruksendringene er størst (se miljømessig bærekraft).

De direkte virkningene av utbygging i Eidfjord er sysselsatte som jobber i virksomhetene som driver direkte med hytteutbygging i Sysendalen. Dette vil typisk være håndverkere og anleggsarbeidere, men også de som jobber med planlegging og prosjektering. Flere informanter bekrefter at dette gjelder også i Sysendalen, og at det var mer økonomisk aktivitet da det ble bygd flere hytter.

²⁴ I reiselivsnæringen inngår fem hovednæringer: overnattingsvirksomhet, serveringsvirksomhet, kultur og underholdning, samt transport og formidling.

Stopp i hyttebyggingen er negativt for håndverkere. Når byggingen flater ut, er det vanskelig.

[Medlem i Fellesrådet]



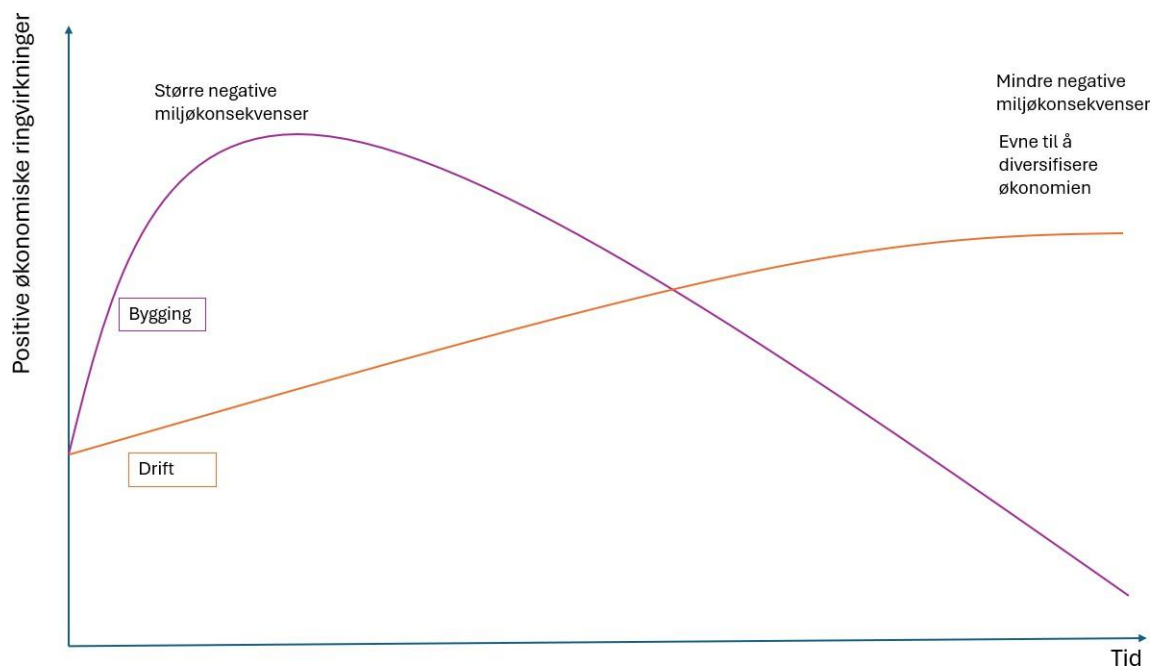
Foto 8: Nye hytter i Sysendalen. Det er regulert dobbelt så mange i kommunen totalt som dagens antall. Flesteparten i Sysendalen.

6.4.2. Hyttenæringens driftsfase gir økonomisk bærekraft over tid

Etter at utbygging har funnet sted kommer *driftsfasen*. Annen næringsvirksomhet enn byggingen vil skape økonomiske verdier. I denne fasen er det andre typer virksomheter som gir verdiskaping. Det vil være håndverkere som bidrar med reparasjoner på hytter, drift av infrastruktur som veier (inkludert brøyting på vinteren), vann og avløp mm. Utover dette vil dagligvarebutikker, annen varehandel, serveringssteder og liknende drive verdiskapingen som følge av hyttebeboerne i Sysendalen. I perioder med mange tilreisende vil enkelte bedrifter kunne oppleve å måtte øke sysselsettingen for å kunne levere tilstrekkelige tjenester til de tilreisende. Flere respondenter fra spørreundersøkelsen bekrefter dette bildet, av sesongmessige variasjoner. Hytteeiere gjør vedlikehold, oppussing og oppgradering fra våren mot sommeren som får utslag for salg av varer.

Det er viktig å merke seg at det er ringvirkningene fra driftsfasen som er de som gir varig vekst og sikrer sysselsetting over tid. Byggefasen er tidsbegrenset og kan minne om et slags unntaksscenario. Selv om den skaper store verdier på kort sikt, bidrar den ikke til sysselsetting over tid. Informanter har omtalt denne problemstillingen på flere ulike måter. Blant annet er det nevnt at nå som det er lav byggevirksomhet er det «dårlige tider» for

håndverkere. Det er også blitt beskrevet at det i perioder med stor byggevirksomhet har vært nødvendig å bruke håndverkere fra andre kommuner, fordi det ikke har vært nok lokal arbeidskraft til å fylle de behovene som har vært. Byggenæringen, inkludert fritidsboligsegmentet, er konjunkturutsatt.



Figur 6-24: Byggefase gir umiddelbart store økonomiske positive ringvirkninger, på grunn av økning i sysselsatte, men krever kontinuerlig bygging som ikke er bærekraftig av hensyn til miljøet. Driftsfase vil over tid gi større økonomiske effekter med færre negative konsekvenser. Grunnlaget for økonomiske ringvirkninger fra drift vil imidlertid styrkes ved flere hytter, men også gjennom å sikre høyere belegg på eksisterende hytter, og at hver hyttebruker legger igjen kroner når de er på besøk. Se anbefalinger for mer informasjon.

6.5. Betydningen av handel og tjenester sosialt og økonomisk

Eidfjord framstår mindre sesongavhengig enn andre hyttekommuner. Sommermånedene står sterkt blant hyttefolk, men i tillegg til vinteren. Hytteturismen har dermed mulighet til å være et reelt bidrag til stabile inntekter for aktørene som selger varer og tjenester til hyttebrukerne. Stabile inntekter over tid kan bidra til at næringslivet lokalt blir mer risikovillig og satser på å utvikle nye tilbud. Et variert vare- og tjenestetilbud er det som preger de hyttekommunene som har lyktes med å tiltrekke seg besøkende over tid.

Det trengs noe som gir «stoppeffekt», som et mini-Vinmonopol. Det kunne generert at flere stoppet i Eidfjord. De fleste handler på veien, og bare lader bilen i Eidfjord. Det er dyrt å handle i Eidfjord, og det bør være søndagsåpne butikker. Flere hytter

kan få oss over kanten, slik at vi får større omsetning og kan ha «pol» og søndagsåpne butikker.

[Hytteteier]

Det beskrives en situasjon der mange reiser til Geilo, fordi det mangler tilbud i Eidfjord. Samtidig er det interessant nok enkelte informanter som tydelig markerer at Sysendalen «ikke skal være noe Geilo», og ikke ønsker en slik hytteturisme. Hvorvidt det tenkes på antallet hytter, eller det varierte service- og handelstilbudet det da siktes til er ikke kjent.

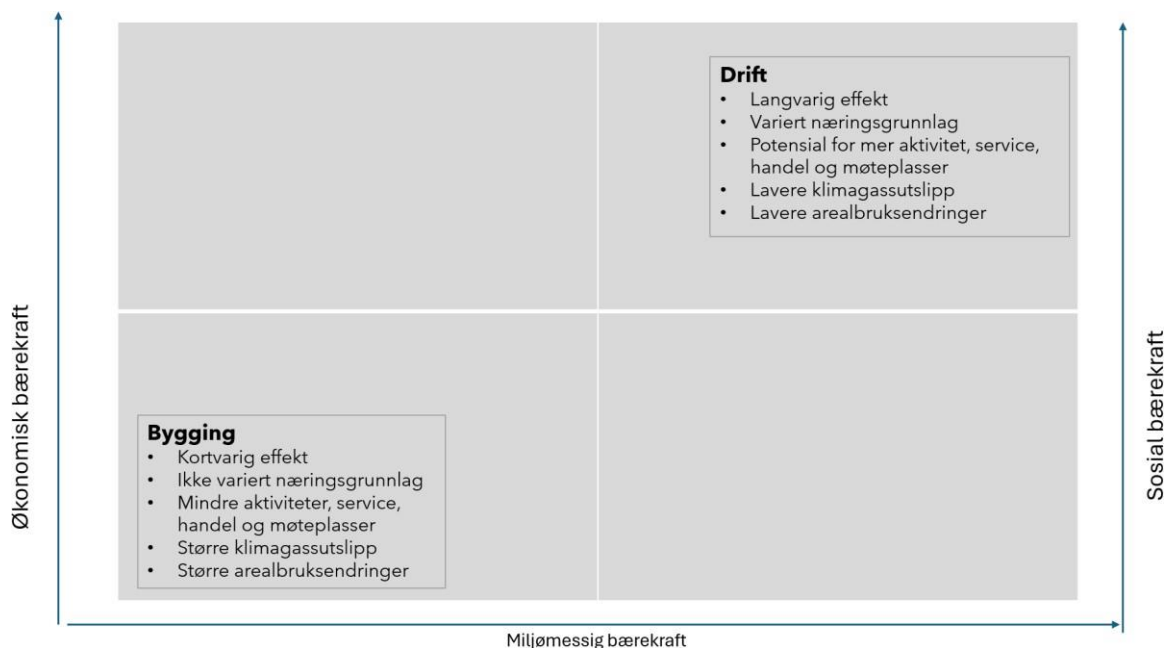
Hytteturistene bidrar til lokalt næringsliv, men Eidfjord har, etter det noen informanter sier, et noe begrenset næringstilbud sammenlignet med større hyttekommuner. Det samme kommer fram i Menons nylig publiserte rapport (Menon Economics, 2025). Resultatet er lavere lokal økonomisk avkastning per turist enn i andre mer markedsrettede kommuner.

Hytteturismen står i kontrast til turismen som kommer med cruiseanløpene som oppholder seg kort tid i kommunen. Det er også til dels ulike varer og tjenester som etterspørres av de to ulike turistgruppene. I den grad Eidfjord ønsker å satse bredt på reiseliv så vil det være viktig å sikre et tilbud til de besøkende.

6.5.1. Diversifisering av arbeidsmarkedet

Kraftproduksjon i Eidfjord skaper stor verdiskaping. Dette er viktig for kommunale budsjett, men også fordi det bidrar til å gjøre økonomien mer diversifisert. En lokal økonomi som har flere bein å stå på er mer robust ved endringer i markedet. Et mindre sårbart lokalt næringsliv er også viktig for å sikre jevne inntektsstrømmer til kommunale budsjett.

Som andre distriktskommuner, har Eidfjord en utfordring med at eldre utgjør en større andel av befolkningen. Det fordrer at flere står i jobb lengre, og at det finnes arbeidskraft innen helse. Et viktig bidrag til å redusere utflytting er å sørge for at folk finner jobb i Eidfjord, ved sikre variasjon i næringsvirksomheten som drives i kommunen, slik at arbeidsmarkedet er diversifisert med et bredt utvalg jobber. Dette vil også imøtekomme ønsket om et bredere utvalg tjenester, aktiviteter og varer, blant hyttefolk og fastboende.



Figur 6-24: Å satse på driftsfasen innebærer blant annet å etablere et bredere handels- og servicetilbud for turister og besøkende. Dette er imidlertid etterspurt også av lokalbefolkningen, og legger til rette for tettere integrasjon mellom hyttefolket og innbyggerne. Å satse på driftsfasen skårer derfor høyt både på sosial og økonomisk bærekraft, og er bedre for miljømessig bærekraft, enn å basere seg på en modell med kontinuerlig nybygging.

Kontinuerlig utbygging er av miljømessige grunner utenkelig. Dette betyr at Eidfjord må sikre at driftsfasen er så robust som mulig, og at det legges til rette for et variert næringsliv som kan tilby et bredt spekter av varer, tjenester og opplevelser. Respondenter fra hyttebrugergruppen uttrykker at de savner et mer variert vare- og servicetilbud.

I henhold til kunnskapsgrunnlaget til strategisk næringsplan (2023) svarer bedriftene i Eidfjord at hyttefolket er en viktigere kundegruppe enn lokale beboere. Dette stadfester hvor viktig hyttefolket er for næringslivet. Det får støtte av funnene i vår datainnsamling. Foruten betydningen av å ta vare på naturen, er oppfatningen om at hytteturismen bidrar til arbeidsplasser og lokal verdiskaping den klareste vi har funnet, som går på tvers av alle interessentgrupper.

Det framgår av kunnskapsgrunnlaget til næringsplanen at hyttene står tomme mesteparten av tiden, samtidig som det er mangel på boliger til ansatte i bedriftene, særlig i reisenæringen. Her er det muligens et potensial for å utnytte hyttmassen bedre, og få til et samarbeid mellom hytteeiere og næringsliv. Det framgår også av undersøkelsen at hyttefolket kan bidra til bygging av nettverk, ideutvikling og tilgang til

kapital hos det etablerte næringslivet i kommunen. Dette er uttrykk for potensialet til hyttenæringen i driftsfasen for å bidra til økonomisk bærekraft.

Noen informanter ser at byggefase og driftsfase henger sammen, ved at bygging av flere hytter vil gi bedre omsetningsgrunnlag for næringer etter at hyttene er oppe og stå. Det pekes på hytteservice, servering og butikker, som for eksempel bygg- og dagligvare. Det har blitt pekt på at samarbeid med lokale aktører kan utvide tilbudet i sentrum, som også vil underbygge lokalbefolkningens ønsker om flere møteplasser og aktivitet (se sosial bærekraft).

Det er samtidig verdt å merke seg at nær sagt alle våre datakilder fra alle aktørgrupper framhever økonomisk nytte innenfor miljømessig bærekraftige rammer. Det betyr at det blir svært viktig å maksimere økonomisk og sosial bærekraft i den mer miljøvennlige driftsfasen, og i minst mulig grad basere økonomi på kontinuerlig nybygging, som verken er miljøvennlig, eller som det er bred oppslutning om. I den grad det skal bygges nytt, blir det avgjørende å sørge for at lokalt næringsliv oppnår de positive effektene, og få på plass gode miljøreguleringer (se miljømessig bærekraft).

Svarene i spørreundersøkelsen indikerer at flere bedrifter er tilnærmet avhengige av hytteturismen, fordi en stor andel av virksomheten deres, og et betydelig antall årsverk, oppgis å skyldes hytteturisme. Det er et annet uttrykk for behovet for å diversifisere økonomien. Særlig er byggefasen konjunkturstyrt og dermed sårbar å gjøre seg for avhengig av. Flere informanter peker på betydningen av å bygge opp langsiktige arbeidsplasser og lokale bedrifter, som ikke bare er avhengige av hyttebyggingen.

7. Oppsummering: Viktigste funn

Her følger en oppsummering av de viktigste funnene. Vi begynner med en oversikt over konfliktlinjer og enighetspunkter i datamaterialet.

Temaer som preges av enighet og konsensus	Temaer som preges av konflikt og uenighet
• Det er bred konsensus om at hytteutbygging må skje på en måte som er miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig. • Alle aktører er enige om viktigheten av å bevare naturmangfold og dyreliv. • Det er enighet om at hyttebygging kan bidra positivt til den lokale økonomien ved å skape arbeidsplasser og generere inntekter for lokale bedrifter, men at det må balanseres mot natur. • Videre er det bred enighet om nytten av økt sosial interaksjon og fellesskap mellom hytteeiere og lokalbefolkningen.	• Kommuneadministrasjonens Reguleringer og beslutninger kan ofte oppfattes som hindringer av de lokale grunneierne, og det er et behov for en mer samarbeidsorientert og transparent prosess. • Det er en konflikt mellom informanter og respondenter som ser hyttebyggingen som en måte å stimulere økonomisk vekst gjennom turisme og arbeidsplasser, og informanter og respondenter som er bekymret for miljøpåvirkning, inkludert ressursforbruk og naturskade.

7.1. Klimagassutslipp og natur

Interessenter i området er generelt lite bevisst på utslippsproblematikken fra hyttebygging, med et klimagassfotavtrykk per hytte beregnet til cirka to tonn CO₂e per hytte årlig. De største utslippene skjer i byggefasen. I driftsfasen er energibruk og transport viktigst.

Tiltak for å minimere naturinngrep og bevare naturområder, dyreliv og landskap får bred støtte fra alle respondentgrupper. Hyttebygging står for den største negative påvirkningen på natur, i form av arealbruksendringer. Det kan diskuteres om det er mulig å kombinere

videre hyttebygging med naturvern. Dersom det bygges nye hytter, bør det iverksettes tiltak. Det bør også iverksettes tiltak mot driftsfasen, som er en viktig negativ påvirkningsfaktor på naturmangfold. Villreinen synes å ha en spesiell betydning hos befolkning og hyttebeboere.

7.2. Samarbeid, møteplasser og tilbud

Hytteturismens innvirkning på Eidfjord kommune påvirker tjenestetilbudet, økonomien og lokal identitetsfølelse. Det er behov for bedre integrering av hytteeiere og lokalbefolkning for å sikre god samfunnsutvikling og samarbeid. Betydningen av sosial samhandling har effekter på opplevelser av tilhørighet og tillit, men også på lokal næringsutvikling og bevisstgjøring av naturressurser. Informanter er enige om nytten av økt sosial interaksjon mellom hytteeiere og lokalbefolkningen, både for å bygge fellesskap og for å støtte lokale tjenester.

Hytteeiere har til en viss grad likheter med lokalbefolkningens interesser og ønsker om en variert handels- og servicenæring, med implikasjoner sosialt og økonomisk. Det foreligger et uutnyttet potensial, fordi hytteeierne bidrar økonomisk til etterspørsel etter varer og tjenester. Det er et mulighetsrom her til å skape grunnlag for lokal handel og næringsvirksomhet lokalt og regionalt. Likevel oppleves det som at det lokale næringslivet ikke er organisert til å imøtekomme dette i tilstrekkelig grad. Dette er også et viktig funn for å styrke sosial bærekraft som følge av hyttenæringen. Her er det altså vinn-vinn-effekter, dersom man klarer å maksimere det sosiale og økonomiske potensialet i driftsfasen, og bygge lokal handel og servicenæring.

Samtidig er det en rotfestet fortelling hos flere interessenter om at Sysendalen ikke skal «bli noe Geilo». Det kan være krevende å unngå dersom målet er å øke de økonomiske ringvirkningene fra turisme, inkludert hytteturister, uten samtidig å utvide service- og tjenestenæringene. Nøkkelen synes å være hvordan oppnå størst økonomisk effekt, uten å være for sterkt avhengig av nybygging.

En liten kommune som Eidfjord er avhengig av å mobilisere alle sine krefter i næringsliv, organisasjoner og i kommunen, for å skape synergier sosialt og økonomisk. Her er det forbedringspotensial i dag, og særlig i å utnytte potensialet i hyttefolket.

7.3. Maksimere driftsfasen og mer variert tjeneste- og handelstilbud

Det er en bred oppfatning om at hyttenæringen har stor betydning for den lokale økonomien, og samtidig at økonomisk vekst må balanseres med naturvern. Økt hytteutbygging kan styrke lokal økonomi og sysselsetting, men det er bekymringer for langsiktig bærekraft. Byggefase gir kortvarige sysselsettingseffekter, har høy miljøomkostninger, og er sårbar for økonomiske konjunktursvingninger. Det skal ikke underslås at flere hytter bidrar til å maksimere driftsfasen. Men det vil ha noen samtidige klare negative konsekvenser for miljø, som det er bred enighet om at er viktig.

Et variert næringsliv og bredt utvalg av vare- og tjenestetilbud synes å være viktig for hytteturistene og de fastboende. Dagsturistene er turistgruppen som i dag legger igjen mest penger. En del av nøkkelen til en bærekraftig lokal hytteturisme synes å ligge i å sikre at mer penger legges igjen i kommunen, også fra hytteturismen. Det gir også muligheter til å etablere flere møteplasser, arrangementer og service og handel, og tettere nettverk mellom ulike næringsaktører, hyttebeboere og fastboende, som vil imøtekomme ønsker for sosial bærekraft.

Det framstår derfor essensielt å maksimere verdiskaping i den mer miljøvennlige driftsfasen, som også gir økonomisk verdiskaping over tid, og er egnet til å diversifisere næringslivet. Å maksimere verdiskapingen fra driftsfasen kan være et tilskudd til planlagt økt utbygging, eller som en selvstendig strategi.

8. Anbefalinger

8.1. Redusere klimagassutslipp

Siden utbygging av infrastruktur og bygg genererer størst utslipp vil tiltak for å redusere dette være effektivt. Det fins flere tiltak med høyt utslippskutt, og høy grad av gjennomførbarhet og lav kostnad for kommunen²⁵.



8.2. Sikre langvarig økonomisk bærekraft

Funnene fra datainnsamlingen og våre analyser viser at for å sikre en økonomisk bærekraft på langsikt for hyttebyggingen i Sysendalen krever det å diversifisere i driftsfasen.

²⁵ [Grønt hytteliv på Vestlandet - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no/tema/gront-hytteliv-pa-vestlandet)



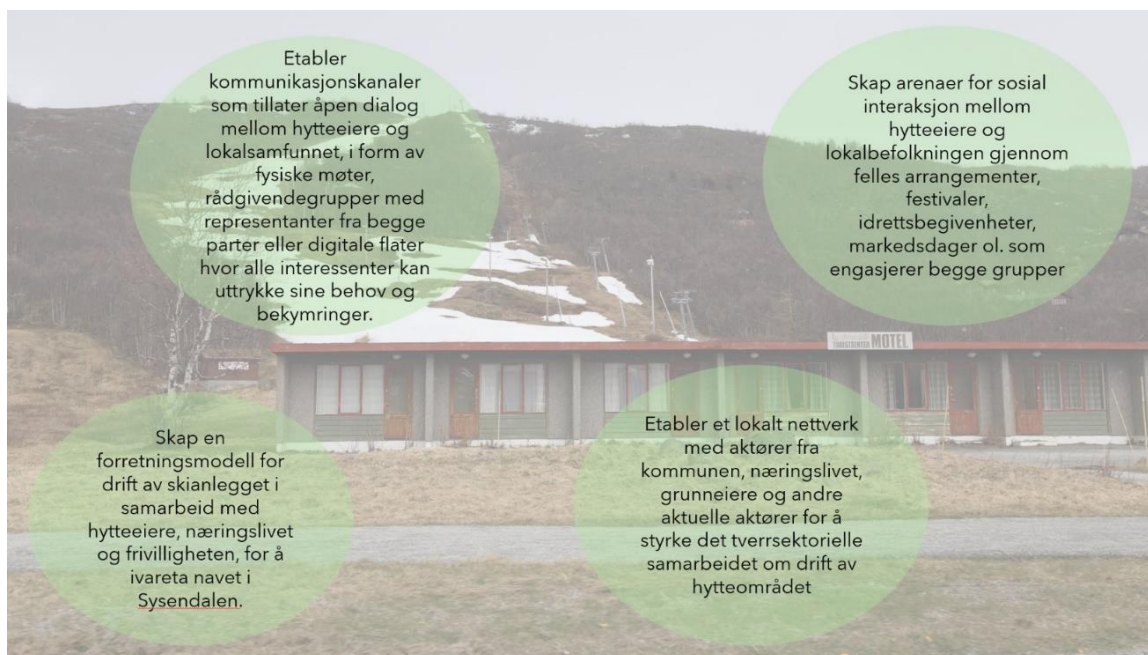
8.3. Ta vare på og gjenoppbygge naturen

Det er stor vilje til å ta vare på naturen i Sysendalen og på fjellet. Her følger en samling av tiltak som kan bidra til det. Se også vedlegg 2 for mer informasjon.



8.4. Skape brobyggende sosial kapital

Funn fra datainnsamlingen viser at Eidfjord har behov for å gjøre et arbeid med å styrke den brobyggende sosiale kapitalen²⁶ mellom berørte og påvirkende interessenter i Sysendalen.



²⁶ Brobyggende sosial kapital er evnen til å skape og opprettholde relasjoner og tillit på tvers av ulike grupper, særlig med ulike bakgrunner, interesser og synspunkter. Den bidrar til å utvide sosialt nettverk og styrke samarbeidsevnen i et samfunn (Putnam, Robert (1988) *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games*).

9. Vedlegg 1: Datainnsamling

Vi har benyttet flere metoder for å samle inn data, som har hjulpet oss å besvare problemstillingene. Vi vil nå gjennomgå metodene, og hvordan datainnsamlingen har foregått.

Vi har gjennomført en *interessentkartlegging*, som innebærer å identifisere og kartlegge interessenter ved hytteturismen i Sysendalen. Målet har vært å vurdere i hvilken grad interessentene antas å bli påvirket av, og å kunne påvirke, hytteturismen. Vi gjennomførte interessentkartleggingen ved å analysere eksisterende dokumenter, og gjennomføre innledende intervjuer med ansatte i Eidfjord kommune. Interessentkartleggingen ble brukt til å identifisere aktører til den kvalitative datainnsamlingen.

Vi har gjennomført en rekke kvalitative semistrukturerte (bruk av intervjuguide, men med mulighet til å fravike intervjuguiden) dybdeintervjuer²⁷ som går i dybden av temaer, med varighet på om lag en time. Totalt har vi intervjuet om lag 30 personer. Følgende intervjuer er gjennomført:

- Digitalt intervju med ansatte i Eidfjord kommune, med ansvar for økonomi
- Digitalt intervju med ansatte i Eidfjord kommune, med ansvar for drift
- Digitalt intervju med ansatte i Eidfjord kommune, med ansvar for plan og byggesaksbehandling
- Digitalt intervju med ansatte i Eidfjord kommune, med ansvar for helse og omsorg
- Gruppeintervju med ti ungdommer fra Ungdomsrådet og Elevrådet
- Gruppeintervju med tre grunneiere
- Gruppeintervju med fem eldre fra Fellesrådet
- Gruppeintervju med to representanter fra Næringslaget

Det er benyttet *dokumentanalyse* til å avdekke kunnskap om alle bærekraftsaspekter. Dette er analyser av tekstbasert data som allerede foreligger, som rapporter og forskning. Siden det nylig ble utarbeidet en større rapport om hytteturismens påvirkning på miljø i Sysendalen, er det ikke samlet inn ny primærdata om miljø i dette oppdraget.

²⁷ Intervjuguiden kan sendes på forespørsel. Intervjuene er hovedsakelig benyttet til å belyse økonomisk og sosial bærekraft.

Gjennomgangen av miljømessig bærekraft hviler derfor i sin helhet på tidligere gjennomførte undersøkelser²⁸.

Det er også gjennomført to spørreundersøkelser²⁹. En til innbyggere (lokal befolkning og hytteeiere) som primært er rettet mot sosial bærekraft, og en rettet mot næringslivet for å framskaffe data til den samfunnsøkonomiske analysen. Innbyggerundersøkelsen hadde 483 respondenter, og næringsundersøkelsen hadde 18 respondenter.

Økonomikapitlet inneholder en diskusjon av ulike temaer knyttet til den økonomiske bærekraften ved hytteturismen i Sysendalen, Eidfjord kommune. Analysen ser i hovedsak på hvordan hytteturismen påvirker den lokale og regionale økonomien gjennom sysselsetting i ulike bransjer som leverer varer og tjenester til hytteutbygging, hytteturismen og reiselivsnæringa generelt.

Analysen er basert på data innhentet av Asplan Viak vinteren og våren 2025 samt annen tilgjengelige informasjon som eksempelvis registerdata og andre rapporter og analyser. Data samlet inn av Asplan Viak består av spørreundersøkelser samt intervjuer med ulike nøkkelpersoner fra lokalt næringsliv, kommuneadministrasjon m.fl. Datagrunnlaget setter begrensninger for detaljnivået i analysen. Det er ikke beregnet sysselsettingsvirkninger med datamodeller slik som f.eks. Pandamodellen.

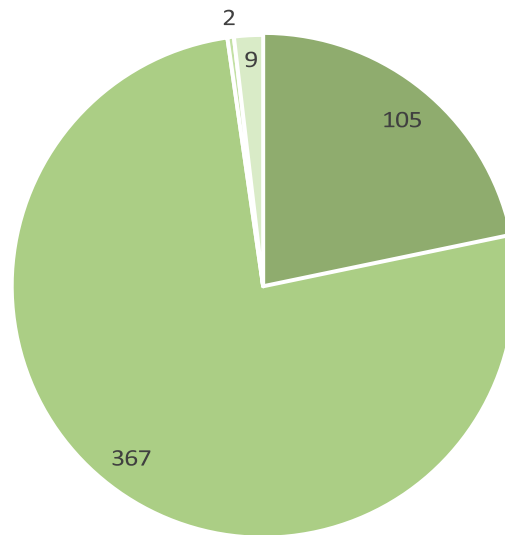
9.1. Innbyggerundersøkelsen

De aller fleste respondentene er hytteeier eller turist, mens den nest største gruppen er beboere i kommunen. De som jobber i kommunen eller har markert som «annen tilknytning» er så få, at de ikke er tillagt vekt.

²⁸ Se litteraturliste vedlagt.

²⁹ Spørreundersøkelsene kan sendes på oppfordring.

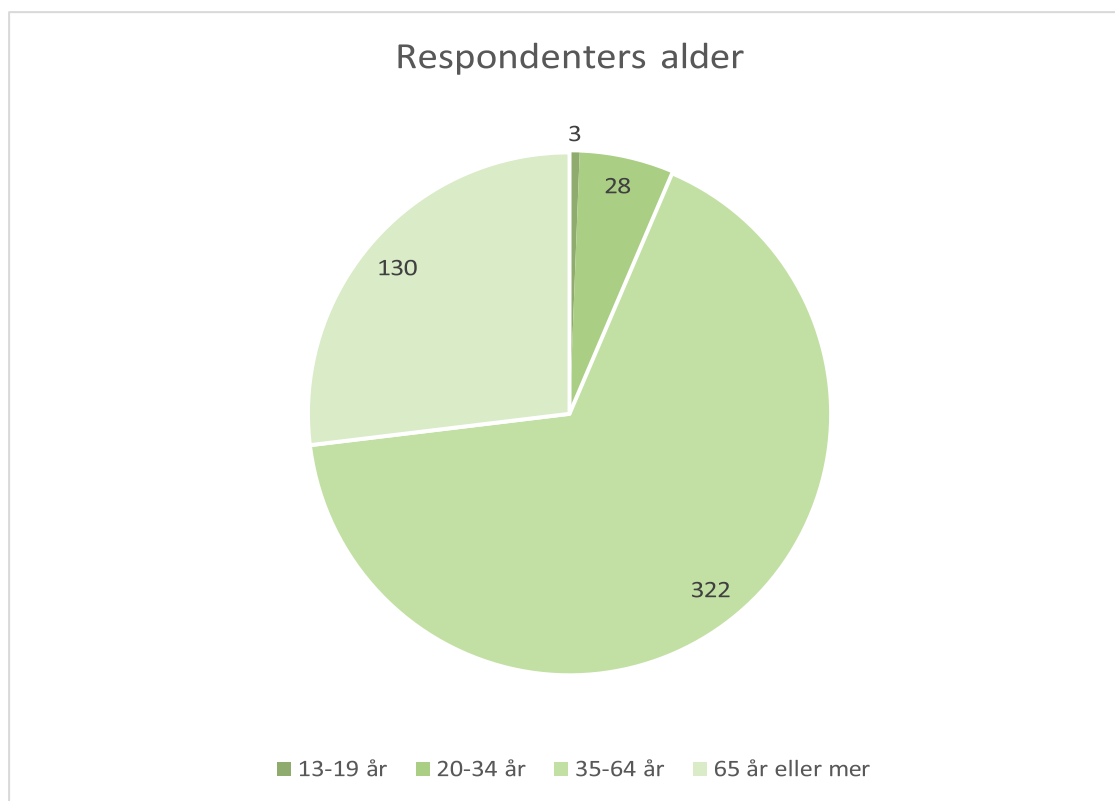
Respondenters tilknytning



■ Bur i kommunen ■ Hytteieigar eller turist ■ Jobber i kommunen ■ Annet

Tilknytning	Antall	Prosent
Bur i kommunen	105	22
Hytteieier eller turist	367	76
Jobber i kommunen	2	0
Annet	9	2

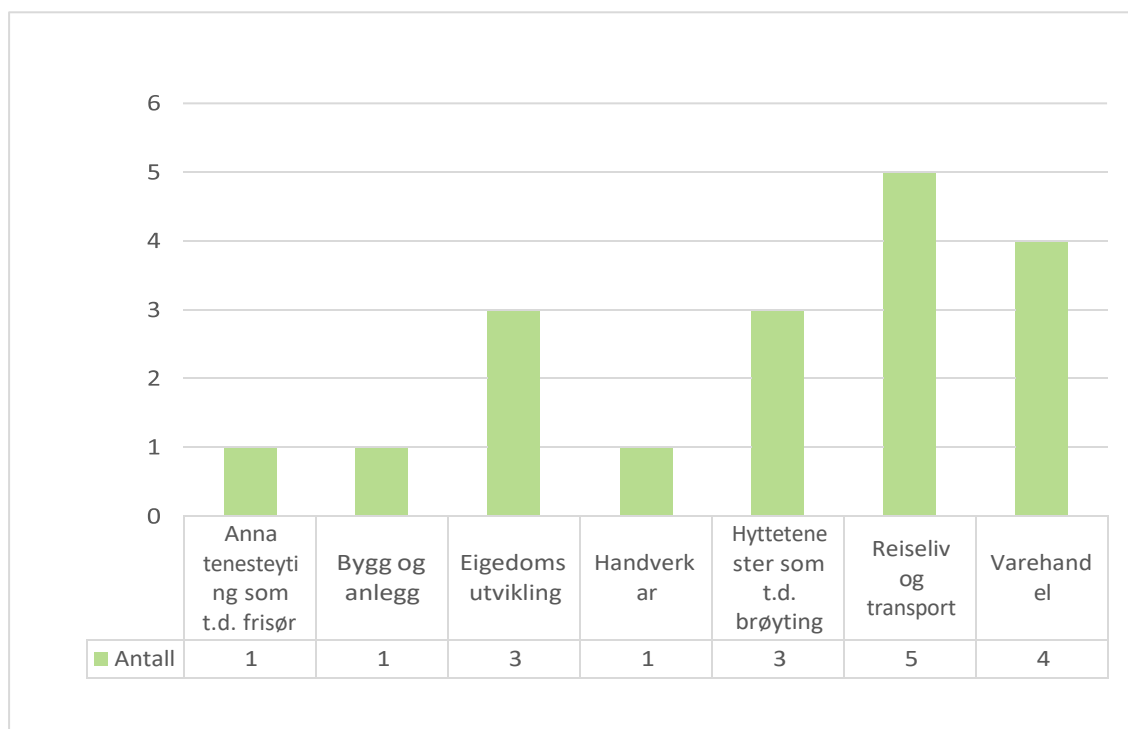
Kun en prosent av respondentene er i alderen 13-19 år, mens 6 er i alderen 20-34 år. Den nest største gruppen er personer over 65 år.



Alder	Antall	Prosent
13-19 år	3	1
20-34 år	28	6
35-64 år	322	67
65 år eller mer	130	27

9.2. Næringsundersøkelsen

Næringsundersøkelsen hadde totalt 18 respondenter, fordelt på de følgende næringskategoriene: Anna tenesteyting som t.d. frisør, bygg og anlegg, eiendomsutvikling, handverkar, hyttetenester som t.d. brøyting, reiseliv og transport og varehandel. Det er lav svarprosent på undersøkelsen, men det er flest som har svart innen reiseliv og transport, og deretter varehandel.

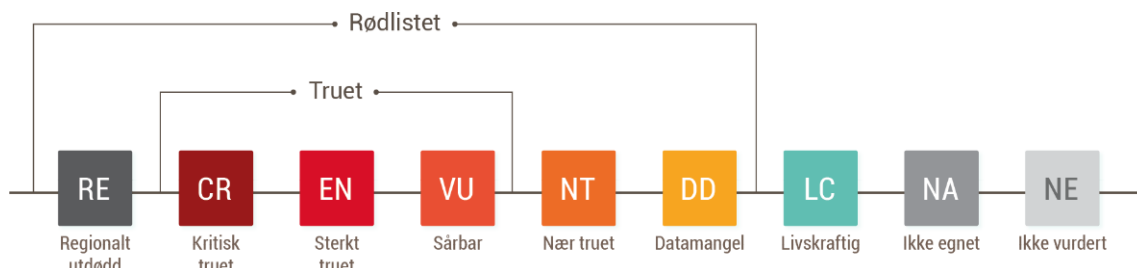


9.3. Eksisterende naturdokumentasjon

For å vurdere eksisterende kunnskapsgrunnlag for naturmangfold, ble litteratur om naturmangfold og databaser på nett gjennomgått og oppsummert (Artskart, Naturbase, Økologiske grunnkart). Deler av Sysendalen og Isdalen er kartlagt for naturtyper i henhold til Miljødirektoratets kartleggingsinstruks i 2024 av Sallir Natur AS og i 2023 av Norconsult AS. I tillegg ble det hentet inn supplerende informasjon fra Bjørn Moe, som har detaljert kunnskap om naturforholdene her. Formålet med dette var å avdekke manglende kunnskap, som bør oppdateres for å vurdere videre hytteutbygging i Sysendalen på en bærekraftig måte.

Norsk rødliste for arter er en oversikt over arter som kan ha en risiko for å dø ut fra Norge. Rødlista³⁰ er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med fageksperter. Rødlistearter og truede arter er kategorisert etter følgende kategorier:

³⁰ For mer informasjon om rødlista henvises det til Artsdatabanken (2023), <https://artsdatabanken.no/rodlisteforarter2023/Rodlistahvahvemhvorfor>.



9.4. Samfunnsøkonomisk analyse

Analysen ser i hovedsak på hvordan hytteturismen påvirker den lokale og regionale økonomien gjennom sysselsetting i ulike bransjer som leverer varer og tjenester til hytteutbygging, hytteturismen og reiselivsnæringa generelt. Analysen er basert på data innhentet av Asplan Viak vinteren og våren 2025 samt annen tilgjengelige informasjon som eksempelvis registerdata og andre rapporter og analyser. Data samlet inn av Asplan Viak består av spørreundersøkelser samt intervjuer med ulike nøkkelpersoner fra lokalt næringsliv, kommuneadministrasjon m.fl. Datagrunnlaget setter begrensninger for detaljnivået i analysen. Derfor er det ikke beregnet sysselsettingsvirkninger med datamodeller, slik som for eksempel Pandamodellen.

For økonomiske virkninger av ulike aktiviteter, virksomheter eller tiltak er det vanlig å skille mellom direkte virkninger, indirekte virkninger og konsumvirkninger. Summen av disse omtales som *ringvirkninger*.

- Direkte virkninger kommer av verdiskapingen som kan knyttes til virksomheten eller aktiviteten som analyseres. Det vil si næringsvirksomheten som vi antar vil komme som følge av aktiviteten som studeres.
- De indirekte virkningene kommer av at virksomhetene som opplever direkte virkninger etterspør varer og tjenester fra underleverandører i samme region.
- Konsumvirkninger (eller induserte virkninger) oppstår når lønn som utbetales til arbeidstakere, brukes av husholdninger til kjøp av varer og tjenester i den samme økonomien. Det gir grunnlag for verdiskaping i de bedriftene det handles fra.

Når man skal vurdere de økonomiske konsekvensene av én type virksomhet, som hyttenæring, er det derfor viktig å ta høyde for at virkninger oppstår i mange flere deler av økonomien. Virkningene oppstår som en konsekvens av den økonomiske aktiviteten av virksomheten vi i utgangspunktet var interessert i, og det er det som omtales som ringvirkninger.

9.5. Klimagassberegninger

I rapporten «Grønt hytteliv» (Asplan Viak, 2023)³¹ ble det beregnet klimagassutslipp fra bygging og bruk av eksisterende og fremtidig regulerte fritidsboliger³² i Eidfjord kommune. Kartleggingen av dagens fritidsboliger og deres egenskaper ble gjort ved bruk av matrikkeldata og GIS-verktøy. Bruken av eksisterende hytter ble kartlagt ved en digital spørreundersøkelse. Regulerte hytter i kommunen ble kartlagt av planavdelingen i kommunen ved å gå gjennom reguleringsplaner. Det er liten grunn til å tro at forutsetningene for beregningene som ble gjort i 2023 er vesentlig endret til 2025.

Klimagassberegningene³³ er gjennomført i tråd med standard metodikk for beregning av klimagassutslipp fra bygg og områder. Beregningene inkluderer klimagassutslipp fra:

- Materialbruk til å bygge bygg og infrastruktur (veg, vann og avløp)
- Anleggsarbeid
- Energibruk i drift
- Transport til / fra hjem-fritidsbolig
- Arealbruksendringer

I studien er det skilt mellom direkte og indirekte utslipp. Totalt sett omtales dette ofte som klimafotavtrykk. Direkte klimagassutslipp er utslipp som fysisk finner sted i studieområder, for eksempel fra fossilbiltransport. Indirekte klimagassutslipp er utslipp forbundet med varer og tjenester som importeres inn i kommunen/hytteområdet, for eksempel bygningsmaterialer. Siden klimagassutslippene vil skje på ulike stadier i livsløpet til fritidsboligen (satt til 60 år) vil en kartlegging av både eksisterende fritidsboliger og nye

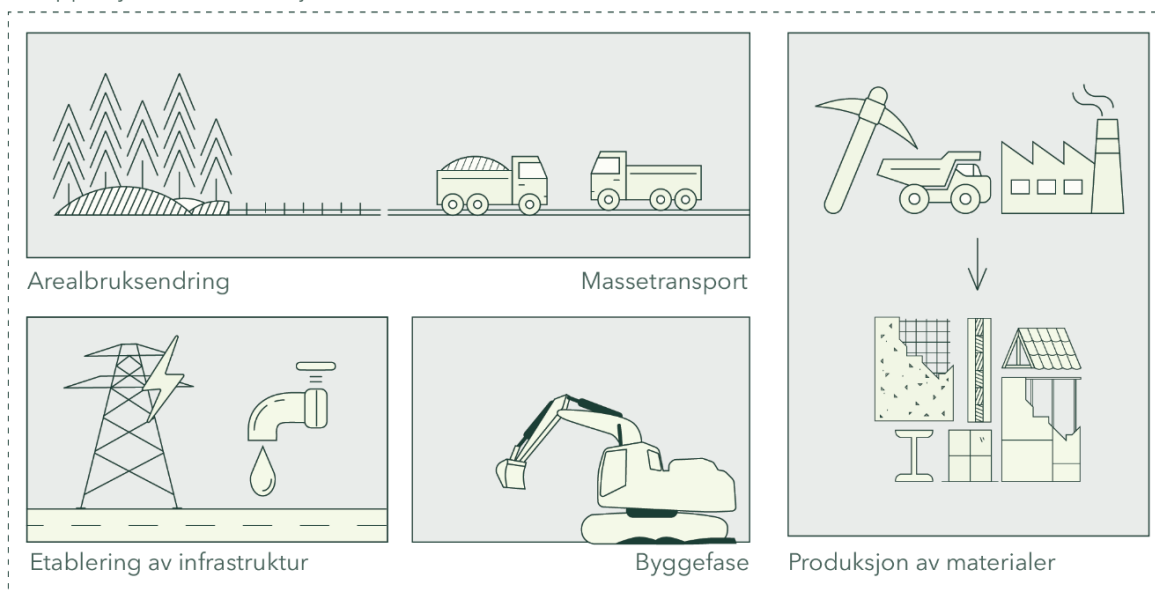
³¹ Grønt hytteliv. Klimagassutslipp knyttet til bygging og bruk av fritidsboliger i Kvam, Voss og Eidfjord kommuner. Asplan Viak, 2023 for Bergen kommune.

³² Fritidsbolig eller fritidseiendom er en bolig man ikke har som fast bopel, men brukes i rekreasjonsøyemed. Hytter, sommerhus, feriehus, landsted og leilighetskompleks som er bygget utelukkende for fritidsformål er å regne som fritidsboliger. I fortsettelsen brukes begrepet «hytte» en del steder synonymt med fritidsbolig i rapporten. Dette for bl.a. å lette lesbarheten.

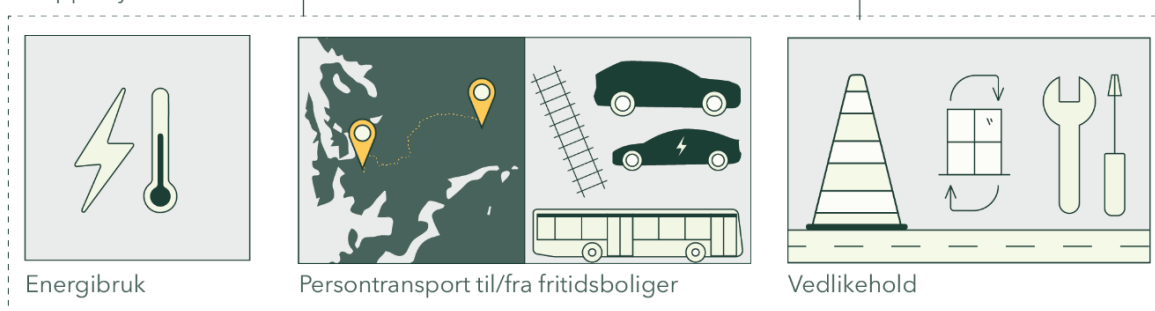
³³ Det er også gjort mer inngående klimagassberegninger for fem utvalgte typer hytter - «hyttecase», men disse er ikke presentert her. For mer informasjon se *Grønt hytteliv*, Asplan Viak, 2023.

fritidsboliger som enda ikke er bygd, innbefatte utslipp som allerede har skjedd og utslipp fremover i tid.

Utslipp knyttet til konstruksjon



Utslipp knyttet til bruk



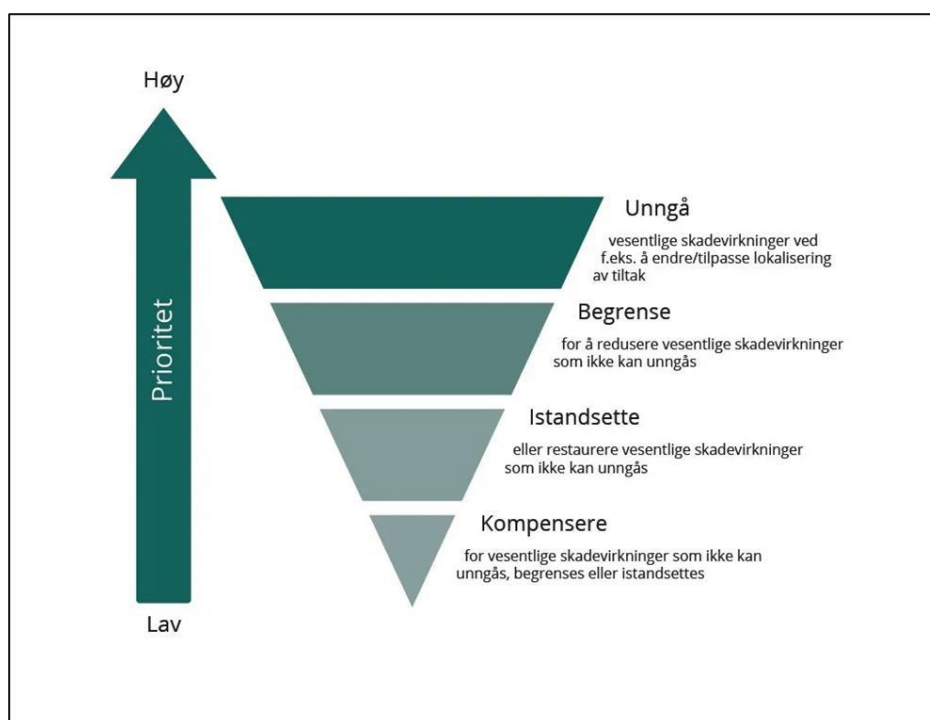
Figur 9-1 Systemgrenser for klimagassberegninger. I studien er det skilt mellom direkte og indirekte utslipp. Totalt sett omtales dette ofte som klimafotavtrykk. Direkte klimagassutslipp er utslipp som fysisk finner sted i studieområdet, for eksempel fra fossilbiltransport. Indirekte klimagassutslipp er utslipp fra varer og tjenester som importeres inn i kommunen/hytteområdet, for eksempel bygningsmaterialer.

10. Vedlegg 2: Anbefalinger for naturmangfold

Her følger mer detaljert informasjon om hvilke tiltak som kan iverksettes for å beskytte og restaurere økologiske verdier.

10.1. Mer kunnskap om arealer på fjellet, og utarbeidelse av naturregnskap

Kunnskapsgrunnlaget er relativt godt i de områdene som er avsatt til hytteutbygging. Arealer på fjellet, som kan bli aktuelle for økologisk kompensasjon og som påvirkes av fritidsbruk, er derimot ikke kartlagt ennå. Dette er et viktig grunnlag for å kunne følge tiltakshierarkiet som legges til grunn for utbyggingsprosjekter (Miljødirektoratet, 2025).



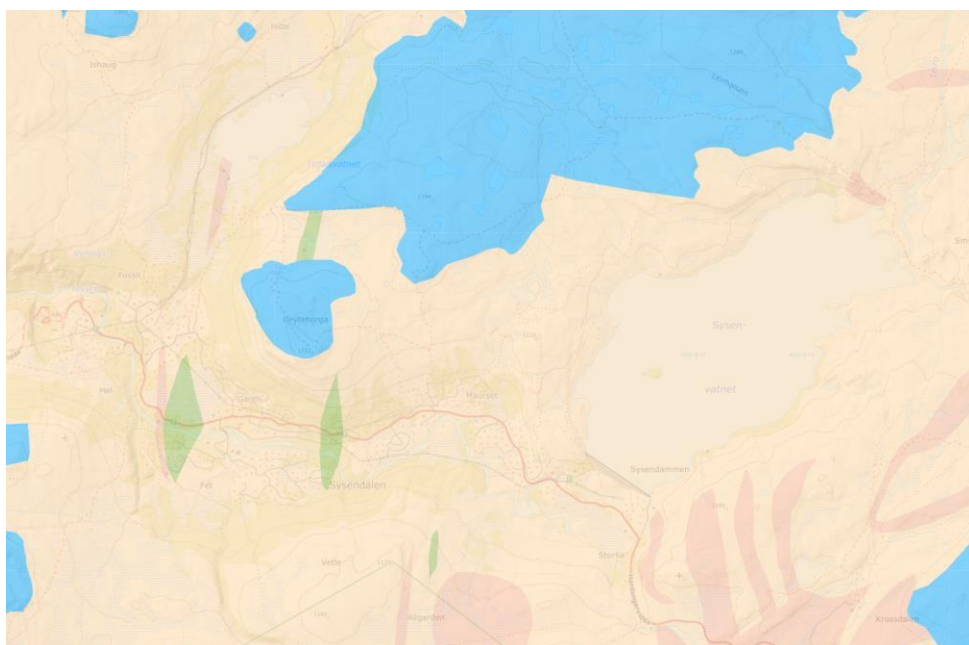
Figur 10-1 Tiltakshierarkiet hentet fra KU-veileder M-1941 (Miljødirektoratet 2025). Det sentrale er at man søker å unngå tap av naturverdier, at det kompenseres for tapt natur ved å restaurere skadet natur, eller etablere ny natur.

For å unngå tap og skader er det nødvendig med solid kunnskap om naturverdier. Midlertidig berørte naturarealer bør istandsettes på en naturnær måte. Dette er spesielt viktig ved inngrep i fjellnatur som i Sysendalen. Dersom det er umulig å unngå inngrep i

verdifulle naturtyper eller viktige viltområder, kan det være aktuelt å kompensere for inngrepene.

Prinsippet om areal- eller naturnøytralitet kan dokumenteres i hytteutbygging og andre utbyggingsprosjekter ved hjelp av et prosjektbasert naturregnskap (se for eksempel Sæther Lislevand mfl. 2023). Et naturregnskap³⁴ dokumenterer tapt natur og definerer behovet for og omfanget av istandsetting og økologisk kompensasjon. Uttesting av metoden *Naturpoeng*³⁵ kan brukes til å undersøke hvilken type natur som påvirkes, og hvilke restaureringstiltak som bør gjennomføres for å kompensere for inngrepene.

10.2. Kalkrike områder i fjellet



Figur 10-2. Kalkrike områder i fjellet er vist i blå farge. Dette kan være hotspot-arealer både for vegetasjon, men også for hekkende fuglearter og andre organismegrupper (kilde: [Økologiske grunnkart](#)).

Det er registrert enkelte kalkindikatorarter fra fjellområdene i Sysendalen/Isdalen. Men kunnskapen om hotspot-arealer for artsmangfoldet er fortsatt svært begrenset. Det anbefales å gjennomføre en artsmangfoldkartlegging med høy prioritet i områder som

³⁴ Omtales 89 ganger i Stortingsmeldingen *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – norsk handlingsplan for naturmangfold*.

³⁵ Utviklet for Fornybar Norge av Asplan Viak, Multiconsult og Rambøll for å utarbeide prosjektbaserte naturregnskap.

enten er utsatt for utbygging, eller som har høyt press fra fritidsbruk, og som fører til tråkkaskader på vegetasjonen eller forstyrrelser av dyre- og fuglelivet. Tråkkaskader oppstår særlig langs hyppig benyttede turstier til utsiktstopper, mens forstyrrelser ofte er knyttet til løypetraséer, turstier og områder hvor folk ofte slår opp telt.

Det viktigste vil trolig være artskartlegging av rødlistede karplanter og moser, samt hekkefugltaksering av arter som er avhengige av variert tilgang på frø og insekter, som lappspurv, fjellerke, boltit, og andre rødlistede arter. Et lignende prosjekt som undersøker påvirkningene av fritidsbruk på naturen, pågår i Hemsedal kommune (Asplan Viak 2023b; Asplan Viak 2025).



Figur 10-3. Turstier kan føre til tråkkaskader på verdifull vegetasjon (bilde fra et annet område, foto: H. Liebel).

10.3. Fugler

I kommunedelplanen for naturmangfold (Eidfjord kommune, 2022) påpekes det at kunnskapen om og status for viktige hekkeforekomster av fugler er svak i kommunen. Dette gjelder også for Sysendalen/Isdalen, hvor kunnskapsgrunnlaget primært består av tilfeldige artsobservasjoner som er registrert i Artsdatabankens Artskart (2025). Vi kjenner ikke til noen standardiserte hekkefugltakseringer fra Sysendalen. Status for hekkefuglene bør oppdateres jevnlig, spesielt for de mest sårbare artene som lappspurv, vipe,

fiskemåke, sandsvale, samt rovfugler som kongeørn, fjellvåk og jaktfalk, og generelt hekkende rødlistearter.

10.4. Moser og snøleier

I tillegg til kalkrike områder i fjellet har også snøleier stor betydning for artsmangfoldet. Snøleiene er ofte artsrike og består av plantesamfunn som er spesialtilpasset langvarig snødekke. På sommeren brukes snøleiene av en rekke fuglearter som furasjeringsområder, hvor ungfugler ledes til³⁶. Artsmangfoldet av moser i slike naturtyper er spesielt høyt, og flere arter er rødlistet. Snøleie er en sårbar (VU) truet naturtype og trues direkte av klimaendringer. Kunnskap om forekomsten av viktige snøleier og artsmangfoldet bør undersøkes i fjellområdene knyttet til hyttefeltene i Sysendalen/Isdalen.

³⁶ for eksempel fjellrype og vadefugler i fjellet som fjæreplytt og heilo, m.fl.



Figur 10-4. Variert snøleie med godt utviklet og artsrikt mosesamfunn kan forventes flere steder i fjellområdene i Sysendalen (foto fra et annet område: H. Liebel).

10.5. Øke bevissthet

Mål 3 i kommunedelplanen for naturmangfold (Eidfjord kommune 2022) fremsetter et ønske om å øke interesse, kunnskap og eierskap til naturmangfoldet. I forbindelse med hytteutbygging i Sysendalen anbefales det spesielt å skape bevissthet rundt sårbar natur i Sysendalen og tilknyttede fjellområder. Relevante temaer kan være:

- Ferdsel i villreinsområdet,
- Påvirkning og forstyrrelser fra fritidsaktiviteter på fugl og andre organismegrupper,
- Forekomster av artsrik karplanteflora i kalkrike delområder (for eksempel populære vitenskapelige informasjonstavler sentralt i Sysendalen),

- Økosystemtjenester som naturen leverer fra området (som karbonlagring og vanntilbakehold fra myrene, pollinering, jakt og fiske, naturopplevelser, sinking, m.fl.), og
- Informasjon om hvordan spredning av fremmede arter kan unngås fra hytter.

Her bør det samarbeides med økologer, lokalkjente og Norsk Natursenter Hardanger.

11. Litteraturliste

Asplan Viak 2023, [Grønt hytteliv](#). Klimagassutslipp knyttet til bygging og bruk av fritidsboliger i Kvam, Voss og Eidfjord kommuner. For Bergen kommune.

Artsdatabanken (2021): [Påvirkningsfaktorer](#). Norsk rødliste for arter 2021. Nedlastet 03.03.2025.

Artsdatabanken (2025): [Vis utvalg i kart | Artskart 2](#) [03.03.2025]

Asplan Viak (2023a): Grønt hytteliv. Klimagassutslipp knyttet til bygging og bruk av fritidsboliger i Kvam, Voss og Eidfjord kommuner. Rapport på oppdrag av Bergen kommune.

Asplan Viak (2023b): https://www.hemsedal.kommune.no/siteassets/plan-og-utvikling/naturmangfald/fritidsbruk_natur_hemsedal_apent-tilgjengelig.pdf. [03.03.2025]

Asplan Viak (2025): Rapport fra naturkartlegging i Hemsedal 2024. Kapittel 4 – Fritidsbruk og artsmangfold i utvalgte kalkområder. Rapport på oppdrag av Hemsedal kommune 54 s.

Borge, L.-E., Ellingsen, W., Hjelseth, A., Leikvoll, G. K., Løyland, K., & Muhus, O. (2015). Inntekter og utgifter i hyttekommuner. TF-rapport nr 349.

Det Kongelige Klima- og Miljødepartement (2024): Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold. Melding til Stortinget 35. 218 s.

Det Kongelige Landbruks- og Matdepartementet (2024): Proposisjon til Stortinget – Lov om endringer i viltloven mv. (endret betegnelse på organ i viltforvaltningen og oppheving av lovvedtak om nydyrking og nedbygging av myr). Prop. 79 L. Online: [Prop. 79 L \(2023–2024\)](#) [04.03.2025]

Eidfjord kommune og Fylkesmannen i Hordaland (2006): [Viltet](#) i Eidfjord – Kartlegging av viktige viltområde og status for viltartane. [03.03.2025]

Eidfjord kommune (2022): [Kommunedelplan for Naturmangfold i Eidfjord kommune.pdf](#) [03.03.2025]

Eidfjord kommune 2023. Kunnskapsgrunnlag for videre arbeid med strategisk næringsplan.

Folkehelseinstituttet (2020) *Sosialt bærekraftige lokalsamfunn. Sist oppdatert 4. mars 2020.* <https://www.fhi.no/he/folkehelse/artikler/sosialt-barekraftige-lokalsamfunn/>.

Fremsam *Veileder i sosial bærekraft*. Kap. 2 Hva er et sosialt bærekraftig lokalsamfunn. [Kap. 2: Hva er et sosialt bærekraftig lokalsamfunn? - Fremsam](#)

Helse- og omsorgsdepartementet. (2025, 07 01). Lovdata. From Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven): https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

Menon Economics. (2025). Strategisk Næringsplan for Eidfjord kommune.

Miljødirektoratet (2014): Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13-1999 med revidert faktaark fra 2014.

Miljødirektoratet (2024): Kartleggingsinstruks 2024: Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NiN2. [NiN Kartlegging 2024 \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no) [10.02.2025]

Miljødirektoratet (2025): [Utrede konsekvenser for naturmangfold - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](https://miljodirektoratet.no) [22.11.2023]

Putnam, Robert (1988) *Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games*.

SSB. (2025a, 07 01). ssb.no. From Hytter og fritidsboliger: <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/faktaside/hytter-og-ferieboliger>

SSB. (2025b, 07 01). ssb.no. From Statistikkbanken. Tabell 13926. Antall arbeidsforhold og lønn: <https://www.ssb.no/statbank/table/13926>

SSB. (2025d, 07 01). ssb.no. From Statistikkbanken: 07459: Befolkning, etter statistikkvariabel, region, alder og år: <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>

SSB. (2025e, 07 01). ssb.no. From Sysselsetting, registerbasert: <https://www.ssb.no/statbank/table/13472/tableViewLayout1/>

Sæther Lislevand, A., H.T. Liebel, F. Edvardsen, I.A. Helseth, A. Arntzen Nistad (2023): Naturnøytrale Bortelid. Naturmangfold- og klimagassregnskap, samt tiltak på vei mot naturnøytralitet. 67 s. Rapport på oppdrag av Åseral kommune.

Visit Norway. (2025, 07 01). visitnorway.com. From Reiselivets verdiskaping nådde 115 milliarder kroner i 2023: <https://business.visitnorway.com/no/nyheter/2023/okning-i-reiselivets-verdiskaping/>

